

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském
vikariátu
Bakalářská práce

České Budějovice 2012

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Martin Voříšek, Ph.D.

Vypracovala:
Lenka Jelínková

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. dubna 2012

Lenka Jelínková

Anotace

Tento text se zaměřuje na vlašimský vikariát, liturgickou hudbou a hudbou prováděnou během katolických pohřbů ve vlašimském vikariátu. Největší důraz je zde kladen na varhaníky z vikariátu. Práce se zabývá jejich osobními údaji, jako je věk, pohlaví a hudební vzdělání, a výběrem skladeb, které během pohřbů hrají.

Abstract

This work speaks about the Vicariate of Vlašim, liturgical music and music used during the catholic funerals in the Vicariate of Vlašim. Work is mainly focused on organists from the vicariate. It writes about personal data of organists like their age, sex and music education and about songs that they usually play during funerals.

Děkuji svojí rodině. Děkuji doktoru Martinu Voříškovi. Děkuji všem varhaníkům, hudebníkům a kněžím z vlašimského vikariátu. Děkuji přátelům. Děkuji všem dobrým učitelům. Děkuji všem autorům dobrých knih. Děkuji všem, bez kterých by tato „moje“ práce nebyla.

OBSAH

Úvod	7
1 Vlašimský vikariát	9
1.1.1 Obecná terminologie	9
1.1.2 Základní údaje o vlašimském vikariátu	10
1.1.3 Farnosti vlašimského vikariátu	10
2 Liturgie	16
2.1 Význam pojmu	16
2.1.1 Liturgické útvary	19
2.1.2 Mše svatá	20
2.2 Liturgická hudba	23
2.2.1 Liturgická hudba mše svaté	26
2.3 Liturgická hudba při katolických pohřbech	32
2.3.1 Pohřební obřady	32
2.3.2 Liturgická hudba pohřebních obřadů - shrnutí	36
3 Hudba při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu	37
3.1 Pohřby ve vlašimském vikariátu	37
3.2 Pohřební hudebníci vlašimského vikariátu	38
3.2.1 Varhaníci	38
3.2.2 Pedibus prioribus	45
3.2.3 Hudba v obřadní síni	50
3.2.4 Dechové kapely	52
Závěr	54
Resume	57
Zdroje	58
Přílohy	62

*A tak jsme stále moudřejší,
a zdá se, že jsme u podstaty věci,
znal jsi málo, teď znáš víc,
a víc to bude za měsíc,
a všechno je to
jako nic.*

(Bratři Ebenové, To nic)

Úvod

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Představte si následující situaci: začátek zimního semestru, první hodina metodologie, každý student se představí, řekne obor, který studuje, a téma své bakalářské práce. Předem mnou sedí Kateřina Horovitzová, Alchymista Pablo Coelho, Nový výukový počítačový program a pak sedím já, Pohřeb. Představím se. Následuje hrobové ticho.

Podobných situací jsem zažila více. A právě proto považuji za důležité začít úvod odpovědí na otázku: *Proč pohřeb, pohřební hudba?*

Pohřeb patří k člověku, jako smrt patří k životu. Když jsem se ptala vedoucího mojí práce, zda si také myslí, že je mé téma morbidní, odpověděl mi jen: „*když lidé začali pohřbívat, stali se lidmi.*“ Protože mám ráda lidi a protože mám ráda hudbu, zvolila jsem si toto téma.

Tento lehce patetický důvod podporují i důvody další:

Už v osmé třídě na ZŠ jsem začala pravidelně hrát se zručským souborem *Pedibus prioribus* při pohřebních mších. Moje praxe v něm trvala následujících 6 let. Tato praxe mi ulehčuje práci a já se před započítím výzkumu již nemusím seznamovat s prostředím.

Byla to právě tato praxe, která mě přesvědčovala o tom, že se k danému tématu mohu hodnotně vyjádřit a mohu tím čtenáře nějak obohatit.

Pokud je mi známo, tak podobné téma přede mnou nikdo nezpracoval¹ – originalita mé práce je tím tedy zaručena.

A posledním důvodem je můj zájem o liturgickou hudbu. V současné době se u nás vedou diskuse o tom, co je a co není liturgická hudba, viz např. *Otevřený dopis mladých lidí všeho věku o liturgii*, který reagoval na hudební produkci při mši svaté ve Staré Boleslavi během papežské návštěvy v r. 2009 (dostupný na internetu stejně jako reakce na něj, např. reakce biskupa Františka Radkovského – příloha 1). Píše se u nás také o zkušenostech varhaníků se špatně provozovanou liturgickou hudbou

---

¹ Usuzuji tak na základě vypracovaných rešerší z Jihočeské knihovny, z Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, z Městské knihovny Vlašim a z důkladného prohledávání internetu – prohlížeč Google.com.

(např. časopis *Varhaník*). Ráda bych se v této práci zamyslela nad tím, co vlastně je liturgická hudba, jakou by měla mít podobu a jak vypadá tato hudba při pohřbech v našem vikariátu.

Jako základní soubor jsem si vybrala vlašimský vikariát. Hlavní roli při výběru hraje fakt, že z něj pocházím a znám ho. Farnost Zruč nad Sázavou, ve které jsem varhanicí a ve které jsem hrávala na pohřbech, se nachází ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora. Církevní členění je však odlišné od státního, a jelikož mé téma pojednává o jevu v katolické církvi, rozhodla jsem se zmapovat ne hudbu při katolických pohřbech v okrese Kutná Hora, ale ve vikariátu Vlašim. A proč mapuji území vikariátu a ne celé diecéze anebo naopak jenom farnosti Zruč nad Sázavou? Důvod je prostý – farnost Zruč mi přišla příliš malá a získat informace jenom o ní se mi zdálo málo hodnotné, naopak diecéze, resp. pražská arcidiecéze, je územím velice rozsáhlým a práce na něm překračuje moje možnosti.

Cílem mé práce je pozorovat a následně popsat hudbu při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu. Hned v úvodu odmítám hledání jakýchkoli vztahů mezi jevy nebo hledání příčin těchto jevů. Vstupuji do nového a ještě nepopsaného prostředí. Volím deskriptivní výzkum. Moje výzkumná otázka zní: ***Jaká je hudba při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu?*** Hlavními výzkumnými metodami budou pozorování, rozhovor a písemný rozhovor (dále nazýván jako formulář nebo dotazník²).

Na závěr naznačuji způsob zpracování své práce:

V první části práce v první kapitole popíši vlašimský vikariát. Ve druhé kapitole shrnu různá nařízení a doporučení církevních autorit, která se vyjadřují k liturgické hudbě, zvláště k hudbě při pohřebních obřadech.

Ve druhé části práce se objeví výsledky mého výzkumu o hudbě při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu.

---

² s vědomím toho, že vzhledem k podobě mého dotazníku a vzhledem k počtu respondentů, tento termín není metodologicky úplně přesný.

1 Vlašimský vikariát

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby **ve vlašimském vikariátu**“

1.1.1 Obecná terminologie

Vlašimský vikariát je jedna ze 14 částí pražské arcidiecéze (další její části tvoří

např. vikariát Kolín, vikariát Benešov atd. viz Obrázek 1, Pražská arcidiecéze). Boží lid je podle církevní tradice dělen do menších celků – místních církví (*diecézí*) a v nich je svěřen do péče biskupů, resp. arcibiskupů³. Věřící lid je nejčastěji (ne však vždy) rozdělován podle určitého území, na němž žije.⁴ Vždy

OBRÁZEK 1, PRAŽSKÁ ARCIDIECÉZE (Zdroj: Arcibiskupství pražské)

je však důležité mít na zřeteli, že diecéze jsou lidé a ne území.

Menší části, na které je diecéze dělena, se nazývají *farnosti*. U nás farnost většinou tvoří věřící z několika měst a vesnic, o které pečuje jeden farář.⁵

Pro podporu pastorační péče vznikají spojením více sousedních farností zvláštní společenství, tzv. *okrskové vikariáty*.⁶

Podpora pastorační péče se týká jak věcí duchovních, tak věcí praktických. Je realizována například pravidelnými měsíčními schůzemi kněží, tzv. *vikariátními konferencemi*. V našem vikariátu mají vikariátní konference spíše charakter formální schůze a kladou si za cíl informovat kněze o dění ve vikariátu, ale např. v Polsku je podle vyprávění P. Ścieraszewského běžné, že se vždy jednou za měsíc v rámci vikariátní konference konají celodenní duchovní cvičení pro kněze vikariátu, během

³ „rozdíl mezi biskupem a arcibiskupem není v pravomoci, ale v hodnosti.“ (Arcibiskupství Praha, 2012)

⁴ *Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

Kodex kanonického práva je dokument obsahující katolické církevní právo. Pokud se rozhodneme s *Kodexem* pracovat, je klíčové nevytrhovat nic z kontextu následujícího:

„... není cílem kodexu, aby v životě církve nebo věřících nahradil víru, milost, charizmata nebo především lásku. Naopak, kodex má v záměru navodit takový pořádek v životě společenství církve, který dá přednost lásce, milosti a charizmatům a současně usnadní jejich růst jak v životě společenství církve, tak jednotlivců, kteří k ní patří.“ (Jan Pavel II., 1983, citováno z předmluvy *Kodexu*)

⁵ *Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

⁶ dtto

kterých po společné mši probíhají různé duchovní přednášky, kněží si zde mohou společně pohovořit, mohou přistoupit ke svátosti smíření atp. Ve vlašimském vikariátu duchovní správcové pouze slouží společnou mši. Jedním z dalších příkladů podpory pastorační péče je zaměstnávání *vikariátního technika*, ten pomáhá všem kněžím z vikariátu spravovat církevní budovy.

1.1.2 Základní údaje o vlašimském vikariátu

Vlašimský vikariát tvoří 9 farností: Čechtice, Divišov, Hrádek, Keblov, Louňovice pod Bláníkem, Velíš u Vlašimi, Vlašim, Zdislavice a Zruč nad Sázavou. Farnosti spravuje dohromady 10 kněží a 2 jáhni. Na území vikariátu se nachází celkem 67 kostelů a kaplí. Podle sčítání obyvatel z roku 2001 žije ve vikariátu 35 582 obyvatel, z toho je 15 593 římských katolíků. Podle sčítání návštěvníků bohoslužeb z r. 2009 se nedělních mší účastní 1 958 osob.⁷

1.1.3 Farnosti vlašimského vikariátu

Následující stručné informace o každé farnosti (pro úplnost doplněné mapou v příloze 2) jsou čerpané z neveřejných internetových stránek Arcibiskupství pražského⁸ a blíže specifikované vikariátním technikem p. Janem Jelínkem.

1.1.3.1 Římskokatolická farnost Čechtice

Od roku 1350 byly Čechtice plebánií⁹, poté filiálkou¹⁰ farnosti Křivsoudov a od roku 1725 jsou farností. Do 31. 5. 1993 byla farnost součástí královéhradecké diecéze. 1. 1. 2008 k ní byly připojeny farnosti Borovnice, Křivsoudov a Zhoř. Starší název farnosti býval Čechticium.

Toto je výčet kostelů ve farnosti (v závorkách jsou názvy obcí, ve kterých se nachází; pokud je vesnice, ve které se kostel nachází, součástí nějaké obce, její název je napsán až za názvem obce):

---

⁷ *Katalog pražské arcidiecéze 2011*. Praha: Arcibiskupství pražské, 2011.

⁸ *Katalog Arcibiskupství pražského* [Online databáze]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z neveřejných internetových stránek: <https://katalog.apha.cz>

⁹ Plebánie je označení pro historický církevní obvod spravovaný plebánem, tj. duchovním správcem pečujícím o lid, zejména na venkově (práva a povinnosti měl jako dnešní farář) (Treta, Horák, 2011).

¹⁰ Filiálka je dceřiný kostel nebo kaple ve farnosti (*Katolik.cz*).

kostely:

sv. Petra a Pavla (Borovnice)
sv. Filipa a Jakuba (Mnichovice)
sv. Jakuba Staršího, (farní) (Čechtice)
Narození Panny Marie (Křivsoudov)
Povýšení sv. Kříže (Čechtice, Zhoř)
sv. Kateřiny (Čechtice, Jeníkov)

Duchovním správcem je zde Zdzisław Ciesielski.

1.1.3.2 Římskokatolická farnost Divišov

Roku 1352 se stal Divišov plebánií, od r. 1651 byl děkanstvím, 1. 7. 1994 farností. 1. ledna 2008 (datum, kdy docházelo ve vlašimském vikariátu ke slučování farností) k ní byly připojeny farnosti Třebešice a Zdebuzevy. Zdejší matriky jsou vedeny od r. 1742. Starší názvy farnosti: Divischovium; Diwischau.

kostely:

Nejsvětější Trojice (Psáře)
sv. Anny (Divišov, Zdebuzevy)
sv. Bartoloměje farní (Divišov)
sv. Havla (Soběšín, Otryby)
sv. Martina (Divišov, Měchnov)
sv. Michaela Archanděla (Soběšín)
Všech svatých (Třebešice)

kaple:

sv. Jana Křtitele (Ostředek, Třemošnice)
sv. Jana Nepomuckého (Drahňovice)
sv. Jiří (Český Šternberk)
sv. Šebestiána (Český Šternberk)¹¹

Duchovním správcem farnosti je Miloslav Kněz.

---

¹¹ katalog Arcibiskupství pražského v soupisu kostelů a kaplí ještě uvádí sv. Václava (Všechlapy) a sv. Annu (Třebešice), tyto objekty (katalog nikdy nespecifikuje, zda se jedná o kostel či kapli) však podle P. Kněze neexistují.

1.1.3.3 Římskokatolická farnost Hrádek

Od roku 1352 byl Hrádek plebánií, po reformaci filiálkou farnosti Vlašim, r. 1787 lokálií¹² a od r. 1855 obnovenou farností. Od 30. 8. 2001 byl Hrádek smluvně svěřen Kongregaci kněží mariánů¹³. 1. ledna 2008 k němu byly připojeny farnosti Radošovice a Trhový Štěpánov. Matriky hrádecké farnosti jsou vedeny od roku 1799. Její starší názvy byly: Hradeca a Hrádek u Vlašimi.

kostely:

Nejsvětějšího Srdce Ježíšova (Tehov, Petříný)
sv. Bartoloměje (Trhový Štěpánov)
sv. Matouše, farní (Ctiboř, Hrádek)
sv. Prokopa (Tehov)
sv. Víta (Radošovice)

kaple:

Nejsvětější Trojice (Libež)
Panny Marie (Ctiboř)
Panny Marie Sedmiboletné (Javorník)
sv. Jana Nepomuckého (Chlum)
sv. Jana Nepomuckého (Nemíž)
sv. Václava (Kladruby)
sv. Václava (Slověnice)

Duchovními správci farnosti jsou:

Marek Martiška MIC a Edward Eugeniusz Tomczyk MIC.

1.1.3.4 Římskokatolická farnost Keblov

Od roku 1350 byl Keblov plebánií, po reformaci filiálkou farnosti Štěpánov, pak filiálkou farnosti Kralovice a nakonec filiálkou farnosti Křivsoudov, r. 1788 se stal lokálií. Roku 1868 zde byla obnovena farnost. Do 31. května 1993 byl Keblov součástí královéhradecké diecéze. Od 1. ledna 2008 k němu byly připojeny farnosti Dolní Kralovice a Snět. Starší názvy keblvské farnosti byly: Geblau a Göblovía.

---

¹² Lokálií byl označován od doby josefínských reformací menší kostel s farními právy, který byl ale podřízený některému většímu farnímu kostelu, obvykle v chudém a řídko osídleném kraji. (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 192)

¹³ Tento řád založil v druhé polovině 17. stol. blahoslavený Stanisław Papczyński. „*Papczyński vytyčil svým spolubratrům tři cíle: šíření úcty k Panně Marii, pomoc duším trpícím v očistci, pomoc diecézním kněžím ve farnostech a apoštolskou činnost.*“ (Hrádek, poutní místo navštívení Panny Marie)

kostely:

Nanebevzetí Panny Marie, farní (Keblov)

sv. Jiljí (Loket, Všebořice)

sv. Lucie (Ježov)

sv. Petra a Pavla (Bernartice, Borovsko)

sv. Petra a Pavla (Snět)

kaple a další:

Narození sv. Jana Křtitele (Dolní Kralovice)

sakrální síň (Bernartice)

Duchovním správcem farnosti je Maximilián Roman Rylko O.Praem.

1.1.3.5 Římskokatolická farnost Louňovice pod Blaníkem

V letech 1149 – 1420 spadaly Louňovice pod klášter sester premonstrátek, od roku 1344 byly plebánií Řádu premonstrátů želivské kanonie, po reformaci se staly filiálkou farnosti Načeradec a v roce 1679 zde byla obnovena farnost. 1. ledna 2008 byl k farnosti přepojen Kamberk a Šlapánov. Matriky farnosti jsou vedeny od r. 1660. Starší názvy Louňovic pod Blaníkem byly tyto: Launiovicium, Launiowitz, Launowitz a Louňovice.

kostely:

Nanebevzetí Panny Marie, farní (Louňovice pod Blaníkem)

sv. Martina (Kamberk)

sv. Petra a Pavla (Zvěstov, Šlapánov)

sv. Václava (Zvěstov, Libouň)

kaple:

sv. Anny (Kamberk)

sv. Jana Nepomuckého (Jankov, Odlochovice)

sv. Vojtěcha (Kamberk, Předbořice)

Duchovním správcem je zde František Říha.

1.1.3.6 Římskokatolická farnost Velíš u Vlašimi

Z roku 1352 jsou zmínky o Velíši jako o plebánii, po reformaci se Velíš stala filiálkou farnosti Vlašim a v roce 1684 filiálkou farnosti Kondrac, od r. 1787 byla lokálií. V roce 1854 zde byla obnovena farnost. Toto byly starší názvy Velíše: Welisch, Welischium, Veliš.

kostely:

Nejsvětější Trojice (Hradiště)

sv. Josefa, farní (Veliš)

sv. Vavřince (Jankov, Bedřichovice)

kaple:

Panny Marie (Veliš, Sedlečko)

Duchovním správcem je tu Martin Sklenář.

1.1.3.7 Římskokatolická farnost Vlašim

Od roku 1352 je Vlašim zmiňována jako plebánie, po reformaci zde bylo obnoveno děkanství a od 1. 7. 1994 je Vlašim farností. 1. 1. 2008 k ní byly připojeny farnosti Domašín a Kondrac. Matriky farnosti jsou zachovány od r. 1648. Dříve se farnost Vlašim nazývala: Vlaším, Wlaschim, Wlaschimum.

kostely:

sv. Bartoloměje (Kondrac)

sv. Jakuba Staršího (Vlašim, Domašín)

sv. Jiljí, farní (Vlašim)

kaple:

Narození Panny Marie, Loreta (Vlašim, Bolina)

sv. Cyrila a Metoděje (Vracovice)

sv. Jana Nepomuckého (Kondrac, Dub)

Duchovními správci farnosti jsou:

Jaroslav Konečný, Roman Farion a Martin Sklenář.

1.1.3.8 Římskokatolická farnost Zdislavice

Roku 1352 jsou Zdislavice zmiňovány jako plebánie, po reformaci byly filiálkou farnosti Vlašim, od r. 1684 filiálkou farnosti Kondrac a v roce 1787 zde byla obnovena farnost. 1. ledna 2008 byly ke Zdislavicím připojeny farnosti Načeradec a Pravonín. Starší spisy uvádějí tyto názvy Zdislavic: Zdislavicum a Zdislawitz.

kostely:

sv. Jana Křtitele (Pravonín)
sv. Petra a Pavla (Načeradec)
sv. Petra a Pavla, farní (Zdislavice)

kaple:

Nalezení sv. Kříže (Miřetice)
Nejsvětější Trojice (Načeradec, Daměnice)
Panny Marie Sedmibolestné (Načeradec, kaple v kostele)
Povýšení sv. Kříže (Řimovice)
sv. Jana Nepomuckého (Rataje)
sv. Václava (Vlašim, Bolina)

Duchovním správcem farnosti je Marcel Timko.

1.1.3.9 Římskokatolická farnost Zruč nad Sázavou

V roce 1350 je Zruč plebánií, následně se stává farností. Do 31. května 1993 byla zručská farnost součástí královéhradecké diecéze. 1. ledna 2008 k ní byly připojeny farnosti Kácov a Soutice. Jako starší názvy jsou uváděny tyto: Zruč, Zručium.

kostely:

Narození Panny Marie (Kácov)
Povýšení sv. Kříže, farní (Zruč nad Sázavou)
sv. Jakuba Staršího (Soutice)
Všech svatých (Čestín, Polipsy)

kaple:

sv. Jakuba (Zruč nad Sázavou)

Duchovním správcem farnosti je Jarosław Ścieraszewski.

2 Liturgie

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Nelze popsat hudbu při katolických pohřbech, aniž by byl popsán její smysl. Prakticky by samozřejmě bylo možné v tuto chvíli pokračovat přímo kapitolou o vlašimských chrámových hudebnících a hudbě při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu, ale něco podstatného by zůstávalo nevysvětleno.

Hudba při katolických pohřbech je hudba liturgická, proto musí být nejprve vysvětlena liturgie.

Není cílem této práce popsat vývoj liturgie a liturgické hudby od jejích počátků. Práce se zaměří pouze na vývojové období posledních let, resp. na stav liturgické hudby od pro ni důležitého mezníku – Druhého vatikánského koncilu (1962-1965).

2.1 Význam pojmu

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Je velice těžké nějak začít, krátce pokračovat a brzy skončit a uspokojivě popsat, co je to liturgie. Nemůžeme chtít jasně a stručně popsat, čím liturgie je, resp. stručná definice možná je, ale tato definice vyžaduje pro správné uchopení a pochopení řadu osobních konotací spojených s duchovním životem věřícího křesťana. V neposlední řadě je také třeba uvážit absolutní nekompetentnost autorky vyjadřovat se k tomuto tématu (k tomuto více než k ostatním). Důvod, proč se liturgii tato práce snaží přiblížit (a spíše jen naznačit) je jediný – aby následné shrnutí nařízení církevních autorit pro liturgickou hudbu nebylo čteno jako množství dnes už málem nesmyslných pravidel, nýbrž jako množství smysluplných doporučení vyplývajících z hlubokého, upřímného a hledajícího života těch, kteří je psali.

Vysvětlení i jen té „stručné definice“ slova *liturgie* komplikuje obsahová nejednoznačnost tohoto pojmu, ta jistě v nemalé míře vyplývá i z jeho v historii se měnícího významu. Při etymologickém výkladu slova se dostaneme ještě do doby předkřesťanské – *liturgie* je složenina „dvou řeckých slov: *leitōs* (přídavné jméno k *laos* – lid) = lidový, pro lid, a *ergon* (od slovesa *ergestrai* – dělat, konat) = dílo; tedy: dílo pro lid. V Řecku označovalo slovo *liturgia* něco dobrého pro lid, jak od bohů, tak od lidí

(*veřejně prospěšné dílo*),¹⁴ v řeckém překladu Starého zákona (Septuaginta¹⁵) bylo slovo *liturgie* použito pro označení chrámové služby kněží a levitů a s tímto smyslem je používán i na několika místech Nového zákona, někde však i s významem jiným (jako charitativní činy, jako služba andělů, jako bohoslužba...¹⁶ Ve svých počátcích křesťanská církev označovala slovem *liturgia* bohoslužbu – „*Na Východě (řecky mluvící křesťané) mělo slovo liturgia užší význam; označovalo mši.*¹⁷ *Na Západě (latinsky mluvící křesťané) slovo liturgie upadlo v zapomenutí. Začalo se znovu objevovat v 16. stol. v době humanismu. V 19. stol. bylo úředně přijato jako označení veřejné bohoslužby církve. Zpočátku označovalo spíše vnější ceremonie a nařízení*¹⁸ *o nich.*“¹⁹ Dnes překládáme/nahrazujeme pojem liturgie pojmem *bohoslužba*,²⁰ ale toto ryze české slovo nám nevysvětlí o mnoho více, než nám vysvětlovalo slovo *liturgie*. Nyní tedy nastává prostor pro některé ze zmiňovaných definic.

Za jednu z nich už bychom mohli považovat citaci v poznámce 17. Kdybychom pročítali Konstituci o posvátné liturgii dál, zjistili bychom, že je z velké části sama jednou dlouhou definicí liturgie, my z ní ale ocitujme už jen jednu větu, která je však schopná shrnout postoj II. vatikánského koncilu k významu liturgie: „*liturgie (je) vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla.*“²¹

O krátkou definici slova liturgie se pokouší dvě citace v *Příručce pro varhaníky*:

„*V liturgii Otec uskutečňuje spásu v církvi shromážděné Duchem Svatým v Ježíši Kristu a církev ho uctívá. Liturgie svátostí je spojená se znameními.*“

¹⁴ CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999, s. 11. ISBN 80-86200-13-2.

¹⁵ Jedná se o překlad, který vznikl někdy mezi lety 250-150 př. Kr. (Adam, 2001)

¹⁶ ADAM, Adolf. *Liturgika*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-420-1.

¹⁷ Dnes také někdy vykládáno pouze jako mše. Vysvětlení to není zcela chybné, z prvních odstavců (článek 2) Konstituce o posvátné liturgii, závazného dokumentu II. vatikánského koncilu, vyplývá, jak podstatnou složkou liturgie je mše (svatá eucharistická oběť):

„*V liturgii, hlavně ve svaté eucharistické oběti, "koná se dílo našeho vykoupení"; tak liturgie přispívá vrcholnou měrou k tomu, aby věřící svým životem vyjadřovali a zjevovali ostatním Kristovo tajemství a skutečnou povahu pravé církve.*“

¹⁸ I takto je dnes někdy slovo *liturgie* vnímáno, viz Slovník pojmů z církevních dějin na konci rozsáhlé publikace *2000 let křesťanství: „Liturgie. Ve všeobecném významu řád bohoslužeb.“* (Stemberger, 1999)

¹⁹ CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999, s. 12. ISBN 80-86200-13-2.

²⁰ dtto

²¹ Konstituce o posvátné liturgii: Sacrosanctum Concilium. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online].

Článek 10. [cit. 2012-02-26] Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm

Jiná, přesnější definice: Liturgie je výkon Kristova kněžství, jímž se aktualizuje (uskutečňuje) na jedné straně spása člověka a na druhé oslava Boží vnějšími a účinnými znameními v platném řádu církve.“²²

Umě liturgii popsal arcibiskup Dominik Duka: „*Liturgie v křesťanském pojetí je spásný čin zaměřený k chvále Boží a k posvěcení člověka. Přejímá kultické prvky, které jsou vlastní nejen lidské přirozenosti, ale i zvířatům; dává jim však nový smysl, začleňuje je do Kristova díla spásy. Podoba liturgie není neměnná, vyvíjí se spolu s člověkem, s jeho citlivostí na určitá znamení a gesta, s jazykem, s podmínkami, ve kterých církev žije. Co se nemění, je podstata liturgie, tedy to, co do ní vnáší Bůh.“²³*

Pro doplnění a vysvětlení „*kultických prvků*“, o kterých psal Dominik Duka, ocitujme ještě jednu definici: „*Liturgie, bohoslužba, neznamená především činnost obce, nýbrž spasitelné jednání Boží vůči nám, Boží službu jeho obci. Proto také dříve často užívaný pojem kultu nevystihuje podstatu liturgie, protože označuje primárně konání člověka, tj. uctívání Boha.“²⁴* Z této poslední věty vyplývá, že sloužení Bohu, bohoslužba, závisí na vůli katolíků až druhotně – veškeré bohoslužby katolíků jsou založeny na jejich vlastní vůli jen v tom smyslu, že se svobodně rozhodli činit to, co jim bylo prvotně Bohem přikázáno, dáno k jejich spáse. S vědomím tohoto Božího vkladu a se zřetelem k dlouhé tradici, během níž se liturgie vyvíjela, je přistupováno k vytváření církevních nařízení týkajících se vnějších projevů liturgie (jejích symbolů, gest, výběru liturgických biblických textů a také liturgické hudby).

Našli bychom ještě mnoho různých obměn definice liturgie, ale pro naše účely by měly výše zmíněné stačit. Snad nebude příliš troufalé velice schematicky shrnout, že *liturgie* je pro křesťana Boží konání spásy a lidské děkování, uctívání. (Kdyby čeština znala následující výraz, stálo by zde ještě schematictěji shrnuto, že *liturgie je spasování a uctívání.*) Liturgie je jednání prvotně Boha a druhotně lidí v církvi, které vede ke spáse duší.

---

²² POKORNÝ, Ladislav, 1976 cit. podle CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999, s. 12. ISBN 80-86200-13-2.

²³ DUKA, Dominik. Proměny liturgie. *Amen* [Online]. 2000, č. 11 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.krystal.op.cz/amen/2000/Amen11-00.htm#Prom%//>

²⁴ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. Praha : Vyšehrad, 1996, s. 19. ISBN 80-7021-140.

2.1.1 Liturgické útvary

Liturgii tvoří: svátosti, denní modlitba církve (lat. Liturgia horarum) a ostatní liturgické útvary (tj. bohoslužba slova, svěcení a žehnání – svátostiny a pobožnosti).²⁵ „*Slovo svátost (lat. sacramentum) je technický termín označující některé křesťanské obřady. /.../ jde o Kristem nařízené vnější viditelné znamení, jímž se veřejně uskutečňuje a zaslibuje vnitřní a duchovní požehnání. /.../ Závaznost svátostných obřadů vyplývá z toho,*

1. že je ustanovil Kristus,
2. že přikázal, aby byly nadále dodržovány,
3. že svou podstatou slouží jako symboly Božích činů, které jsou součástí zjevení evangelia.“²⁶

Svátostí je v katolické církvi sedm: křest, biřmování, eucharistie, svátost smíření, pomazání nemocných, kněžství a manželství.

Všechny bohoslužby svátostí mají zpravidla čtyři části:

1. úvodní obřady,
2. bohoslužbu slova,
3. bohoslužbu svátosti,²⁷
4. závěrečné obřady.²⁸

Jak již bylo dříve citováno, svátost *eucharistie*, je vrcholnou bohoslužbou. „*Všechny svátosti, mimo svátost smíření, mohou, některé mají, být slaveny ve mši. Zde se vkládají do bohoslužby slova za promluvu (homilii, kázání) před přímlovami.*“²⁹ Katolické pohřební obřady zpravidla bývají součástí svátosti eucharistie (mše svaté) a proto považujeme za vhodné více přiblížit průběh této svátosti.

²⁵ CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999. ISBN 80-86200-13-2.

²⁶ *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-193-4.

²⁷ *Rukověť nejen pro varhaníky* (2007) bohoslužbu svátosti eucharistie ještě rozděluje na Bohoslužbu oběti a Přijímání. Jiné zdroje uvádějí další dělení, např. *Encyklopedický atlas hudby* dělí mši na 3 části: 1. Bohoslužbu slova, která začíná už vstupním zpěvem a končí Přímlovami, 2. Eucharistickou bohoslužbu začínající obětním zpěvem a končící Libera nos, a 3. část Přijímání, která začíná lámáním chleba a končí Požehnáním a „*propouštěcí formulí (Ite missa est).*“ (Michels, 2000, s. 129) Tato práce bude ale vycházet ze závazného církevního dokumentu – *Římského misálu*, jehož rozdělení mše na 4 části zachoval i citovaný Cikrle.

²⁸ CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999. ISBN 80-86200-13-2.

²⁹ dtto, s. 19

2.1.2 Mše svatá

Ve všeobecných pokynech k Římskému misálu³⁰ je mše dělena na tyto části: *Úvodní obřady, Bohoslužba slova, Slavení eucharistie, Závěrečné obřady.*

a) Úvodní obřady

Jak už z názvu vyplývá, tyto obřady mají charakter začátku. „*Účelem těchto obřadů je, aby shromáždění věřící vytvořili společenství a dobře se připravili ke slyšení Božího slova a k důstojnému slavení eucharistie.*“³¹ Během úvodních obřadů se odehrává následující:

- i. Příchod kněze a přísluhujících, který je doprovázen zpěvem, popř. recitovanou antifonou z misálu
- ii. Pozdravení oltáře a shromážděného lidu (políbení oltáře knězem, celé shromáždění se znamená křížem)
- iii. Úkon kajícnosti (vyznání hříchů shromážděných a prosba kněze za odpuštění)
- iv. Kyrie eleison
- v. Sláva na výsostech Bohu
- vi. Vstupní modlitba, ve které je vyjádřena povaha právě slavené bohoslužby. Před touto modlitbou všichni chvíli mlčí, aby si uvědomili, že stojí před Bohem.

b) Bohoslužba slova

„Hlavní část bohoslužby slova tvoří čtení z Písma svatého proložené mezizpěvy. Homilie, vyznání víry a přímluvy neboli modlitba věřících ji rozvíjejí a uzavírají. Ve čteních, která homilie vykládá, Bůh mluví k svému lidu, zjevuje tajemství vykoupení a spásy a nabízí duchovní pokrm. Sám Kristus je svým slovem přítomen mezi věřícími. Toto Boží slovo si lid přivlastňuje zpěvy a hlásí se k němu vyznáním víry. Jím posílen se v přímluvách

---

³⁰ Římský misál je liturgická kniha, podle níž se slaví každá mše v každém dni církevního roku. „**Český misál** obsahuje české vydání Římského misálu doplněné vlastními texty pro slavnosti, svátky a památky našich národních světců.“ (Český misál, 1983, s. 5)

Následující text (kap. 2.1.2) bude vycházet ze *Všeobecných pokynů k Římskému misálu*, konkrétně z kapitoly *Složení mše, její prvky a části* z článků 24–57, obsažených v Českém misálu z r. 1983.

³¹ *Český misál*. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 24.

modlí za potřeby celé církve a za spásu celého světa.³² Bohoslužba slova se skládá z následujících částí:

- i. Biblická čtení (Evangelium a jedno nebo dvě další čtení)
- ii. Zpěvy mezi čteními
- iii. Homilie (česky „kázání“, má vykládat něco z přečtených biblických úryvků nebo některý mešní text *„s přihlédnutím k právě slavenému tajemství anebo k zvláštním potřebám³³ posluchačů³⁴“*)
- iv. Vyznání víry (slouží k tomu, aby si věřící připomněli pravdy víry před tím, než budou slavit eucharistickou oběť)
- v. Přímluvy (prosba shromážděných za všechny lidi)

c) Slavení eucharistie

„Při poslední večeři ustanovil Kristus velikonoční oběť i hostinu. Jí se oběť kříže neustále v církvi zpřítomňuje, když kněz – představitel Krista Pána – činí totéž, co sám Pán konal a přikázal učedníkům, aby konali na jeho památku.“³⁵ Slavení bohoslužby oběti je rozdělené do tří částí odpovídajících Kristovým slovům.

- i. Příprava darů – *„Kristus vzal chléb a kalich“* (část začíná průvodem s dary a končí modlitbou nad nimi)
- ii. Eucharistická modlitba – *„vzdal díky“* (střed a vrchol celého slavení eucharistie) Má několik hlavních prvků:
  - a. Díkůvzdání (vyjádřené zvláště prefací)
  - b. Společné volání (Svatý, Svatý, Svatý)
  - c. Epiklese (*„Církev zvláštními prosbami vyzývá Boží moc, aby věřícími přinesené dary byly proměněny, a tak se staly Kristovým tělem a krví, a aby neposkvrněná oběť byla ke spáse těm, kdo na ní budou mít účast při svatém přijímání.“³⁶*)
  - d. Zpráva o ustanovení proměnění (*„Slovy a úkony Kristovými se koná oběť, kterou Kristus ustanovil při poslední večeři, když obětoval své tělo a krev pod způsobami chleba a vína, dal*

³² Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 33.

³³ Např. zvláštní potřeby posluchačů při pohřbu.

³⁴ Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 41.

³⁵ dtto, článek 48.

³⁶ dtto, článek 55 c.

je apoštolům k jídlu a pití, a dal jim příkaz, aby nepřetržitě slavili toto tajemství.³⁷⁾

- e. Anamnese (vzpomínka na Kristovo utrpení, vzkříšení a nanebevstoupení)
- f. Podání oběti (oběti Syna a oběť přítomných)
- g. Prosby
- h. Závěrečná doxologie (oslava Boží)

iii. Obřad přijímání „*lámal a dal svým učedníkům*“

I tento obřad lze rozdělit do několika částí:

- a. Modlitba Páně
- b. Pozdravení pokoje (prosba o pokoj a prokázání vzájemné lásky)
- c. Lámání chleba a Smíšení (= kněz vpouští do kalicha část hostie) doprovázené zpěvem (recitací) Beránku Boží
- d. Soukromá příprava kněze
- e. Ukázání Eucharistie
- f. Přijímání svátostného pokrmu
- g. Tichá modlitba nebo zpěv
- h. Modlitba po přijímání

d) Závěrečné obřady

Jsou tvořeny pozdravením a požehnáním kněze a propuštěním. „*Shromáždění se propouští, aby se každý vrátil ke svému dobrému dílu s chválou a dobrořečením Pána.*³⁸⁾

---

³⁷⁾ Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 55 d.

³⁸⁾ dtto, článek 57 b.

2.2 Liturgická hudba

„*Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu*“

František Šmíd, spoluvůrce zpěvníku *Mešní zpěvy* a člen výboru Společnosti pro duchovní hudbu (jedná se o občanské sdružení, které si dalo za cíl rozvíjet duchovní hudbu),³⁹ na úvod ve svých *Předpisech katolické církve týkajících se liturgické hudby* (učební text KTF UK) vypisuje základní dokumenty týkající se církevní hudby (2 zvláště důležité dokumenty mají závaznou platnost a ta místa ve starších dokumentech, která jsou s nimi v rozporu, pozbývají platnosti):

- Motu proprio sv. Pia X.: "Inter pastoralis officii" z 22. 11. 1903
- Apoštolská konstituce Pia XI.: "Divini cultus sanctitatem" z 20. 12. 1928
- Encyklika Pia XII.: "Musicae sacrae disciplina" z 25. 12. 1955
- Instrukce o církevní hudbě a posvátné liturgii ze 3. 9. 1958
- **Konstituce II. vatikánského koncilu o posvátné liturgii: "Sacrosanctum concilium."** ze 4. 12. 1963
- (První) instrukce k správnému provádění Liturgické konstituce: "Inter Oecumenici" z 26. 9. 1964
- Instrukce o hudbě v posvátné liturgii: "Musicam Sacram" z 5. 3. 1967
- Druhá instrukce ke správnému provádění Liturgické konstituce: "Tres abhinc annos" ze 4. 5. 1967
- **Všeobecné pokyny k římskému misálu** z 26. 3. 1970
- Třetí instrukce ke správnému provádění Liturgické konstituce: "Liturgicae Instaurationes" z 5. 9. 1970
- Direktář pro dětské mše: "Pueros baptizatos" z 1. 11. 1973⁴⁰

Společnost pro duchovní hudbu na svých internetových stránkách tento seznam ještě rozšiřuje o:

- Katechismus katolické církve
- Dopis Jana Pavla II. umělcům

³⁹ Varhaník František Šmíd. *Římskokatolická farnost u sv. Petra* [Online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://svatypetr.webnode.cz/hudba/varhanik-a-schola/>

⁴⁰ ŠMÍD, František. *Předpisy katolické církve týkající se liturgické hudby*. In: *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/predpisyn.htm#pozn

- Projevy Jana Pavla II. týkající se duchovní hudby
- Pastýřský list k liturgické hudbě otce biskupa Cikrleho
- Koncerty v kostelích - kompletní dokument v platném znění⁴¹

My bychom mohli dodat české knihy učebnicového charakteru např.:

- Duchovní hudbu P. Antonína Čaly O. P. (1946)
- Příručku pro varhaníky (1999)
- Rukověť nejen pro varhaníky (2007)

a zcela určitě by nebyl výčet kompletní. Tento výčet nejen Františka Šmída nutí k zamyšlení nad tím, jak významnou otázkou byla ve 20. století pro Církev církevní hudba. Čím tedy liturgická hudba je?

Liturgická hudba je *vlastní součástí* mše.⁴² Toto je nutné zdůraznit, neboť před liturgickou reformou (II. vatikánský koncil) to nebylo úplně zřejmé, před ní: *„Při slavnostní liturgii všechny texty zpívané předzpěváky, sborem nebo shromážděním musely být ještě recitovány knězem. Při bohoslužbě s lidovým zpěvem překrýval zpěv lidu „soukromou“ recitaci mešních textů knězem, přičemž byl text zpívaný často na jiné téma než mešní formulář.“*⁴³

Současná situace hudby hrané při liturgii ukazuje, že není jednoduché rozumět tomu, co je to liturgická hudba, neboť v kostelích jsou hrány a zpívány různé věci. Přibližme situaci na následujících dvou příkladech.

Při jedné pohřební mši v kostele v jižních Čechách hrál varhaník během přijímání *Tears in Heaven* od Erica Claptona,⁴⁴ tehdy se mohl nejméně jeden účastník pohřbu domnívat, že se nejedná o liturgickou hudbu, která má vyjadřovat *„duchovní jednotu přijímajících, ukázat radost srdce a dát opravdový bratrský ráz průvodu přistupujících k přijetí Těla Páně.“*⁴⁵

⁴¹ Dokumenty o liturgické hudbě. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/dokumenty.html

⁴² Konstituce o posvátné liturgii: Sacrosanctum Concilium. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-02-26] Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm

⁴³ ŠMÍD, František. *Předpisy katolické církve týkající se liturgické hudby*. In: *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/predpisyn.htm#pozn

⁴⁴ Eric Clapton/Tears in heaven. In: *Youtube* [Online]. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=AscPOozwYA8>

⁴⁵ *Český misál*. Praha: Česká liturgická komise, 1983, s. 31.

Během zasedání liturgické komise na Velehradě byla slavena mše svatá. Při přijímání se tehdy zpívala 7. sloka duchovní písně z jednotného Kancionálu č. 308 (byla doba postní), sloka začíná slovy „Zástup se rouhá božskému Pánu, on tiše snáší posměch a hanu ...“⁴⁶ Lze toto považovat za liturgickou hudbu, vzhledem k tomu, že svým textem píseň místo o zástupu radostně přijímajícím zpívala o něčem jiném?

Můžeme se zamýšlet nad různými výklady pojmu. Buď je liturgická hudba vše, co zní při liturgii. Nebo může být slovo liturgická synonymem slova duchovní, tedy liturgická hudba je ta hudba, která si klade za cíl působit na duchovní stránku člověka. Anebo je liturgická hudba jen ta hudba, která zhudebňuje předepsané texty pro každou mši, ty proměnné (*proprium*) i ty vždy stejné (*ordinarium*), tedy tato hudba je modlitbou, popisuje, co se právě děje, co se dělo, či bude dít. Zde se ale nabízí otázka, kam by tento výklad zařadil např. instrumentální skladby hrané při mši či varhanní improvizaci. Mohl by být správný čtvrtý možný výklad pojmu, který by říkal, že liturgická hudba zachovává myšlenky, cíle, předpisy daných částí mše svaté, že je to hudba sice bez předepsaného textu, ale s předepsanou ideou? Kdo a podle čeho by ale soudil, zda tato idea v konkrétních případech je či není naplňována?

Jediná místa mše, která ponechávají výběr písně (skladby) na hudebnících, je vstupní zpěv, zpěv k obětování, zpěv k přijímání. *„Zákonitý zvyk některých krajů, tu a tam potvrzený, nahrazovat zpěvy ke vstupu, k obětování a k přijímání, které jsou v Graduálu, jinými zpěvy, může být podle úsudku příslušné územní autority zachován. Jenom ať se takové zpěvy shodují s příslušnou částí mše svaté, se svátkem nebo liturgickým obdobím. Tatáž územní autorita musí schválit texty těchto zpěvů.“*⁴⁷ Kritéria, podle kterých by měla být na tato tři místa vybírána jiná než biskupskou konferencí schválená hudba, si neodvažujeme určovat. Domníváme se ale, že chrámová hudba by měla vycházet z osobního svědomí hudebníka, z jeho alespoň elementární znalosti liturgie a hudby a ze spolupráce s církevní autoritou. *„Je nanejvýš záhodno, aby varhaníci a ostatní hudební umělci dovedli nejen náležitě hrát na nástroj sobě svěřený, ale sluší se, aby poznali a pronikli vlastního ducha posvátné liturgie.*

---

⁴⁶ Příklad uveden v: *Rukověť nejen pro varhaníky*. Praha: Psalterium, 2007, s. 7. ISBN 978-80-254-0883-4.

⁴⁷ *Musica sacra. Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-03-26]. článek 32. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm#mse

*Takto, i když budou při své funkci jen improvizovat, zvýší krásu posvátného obřadu podle skutečné povahy jeho částí a budou podporovat účast věřících.*⁴⁸

Na závěr se vraťme k našim dvěma příkladům. Podle *Musica sacram*, výše citovaného dokumentu vydaného v roce 1967 a stanovujícího základní směrnice o církevní hudbě, by byly tyto příklady označeny jako neliturgické (E. Clapton), resp. liturgické, ale v nesprávnou liturgickou dobu použité (píseň 308 má text schválený jako liturgický pouze pro vstupní zpěv, zpěv před evangeliem a zpěv k obětnímu průvodu).⁴⁹

2.2.1 Liturgická hudba mše svaté

Ze stejného důvodu, z jakého byla blíže popisována mše svatá, totiž proto, že mše svatá je obvykle součástí pohřebních obřadů, bude popsána i liturgická hudba mše svaté.

Ve své nejslavnostnější podobě může být v určité dny (např. Slavnost zmrtvýchvstání Páně a další slavnosti) téměř celá mše zpívána. Co vše má a nemá být zpíváno v ostatních dnech církevního roku, podléhá dvěma základním pravidlům:

- a) *„Má se postupovat od toho, co je z hlediska provedení zpěvem důležitější, k tomu, co je z tohoto hlediska méně důležité.*
- b) *Má se odlišit rozdílné zařazení liturgického dne (neděle, den v týdnu; slavnost, svátek, památka).*⁵⁰

Velice dobře a jasně důležitost jednotlivých částí mše seřazuje v jednom přehledu a v jedné tabulce *Příručka pro varhaníky* a proto ji bude následující text citovat:⁵¹

---

⁴⁸ Musica sacra. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-03-26]. článek 67. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm#mse

⁴⁹ *Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí*. 9. vyd. Praha: Zvon, 1999, s. 286. ISBN 80-7113-238-1.

⁵⁰ CIKRLE, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999, s. 80. ISBN 80-86200-13-2.

⁵¹ CIKRLE, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999, s. 80-81. ISBN 80-86200-13-2.

STUPNĚ HUDEBNÍ DŮLEŽITOSTI JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ MŠE

Z liturgického a hudebního hlediska se některé části mše zpívat mají, některé mohou. Podle důležitosti provedení zpěvem se mohou seřadit do následujícího přehledu a tabulky:

a) Přehled (uvádí pouze ty části mše, které nevyžadují sólový zpěv kněze)

- *Zpěvy mezi čteními: Responsoriální žalm, Zpěv před evangeliem*
- *Zpěvy k průvodům: Vstupní zpěv, Zpěv k přípravě darů, Zpěv k přijímání;
zpěvy neliturgické: Děkůčinění (není k průvodu) a Zpěv na závěr*
- *Chvalozpěvy: Sláva, Svatý*
- *Zvolání: Pane smiluj se, Beránku*
- *Modlitba: Modlitba Páně*
- *Vyznání: Věřím*

b) Tabulka

	Den v liturg. době/Památka											
	Svátek											
	Neděle											
	Slavnost											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Úvodní obřady												
Vstupní zpěv			☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Kříž a pozdrav								☩	☩	☩	☩	☩
Pane, smiluj se				☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Sláva				☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Vstupní modlitba							☩	☩	☩	☩	☩	☩
Bohoslužba slova												
První čtení												☩
Zpěv po prvním čtení		☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Druhé čtení												☩
Zpěv před evangeliem		☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Aklamace k evangeliu								☩	☩	☩	☩	☩
Evangelium											☩	☩
Věřím									☩	☩	☩	☩
Přímlyvy								☩	☩	☩	☩	☩
Slavení eucharistie												
Zpěv k přípravě darů			☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Modlitba nad dary							☩	☩	☩	☩	☩	☩
Preface s dialogem					☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Svatý				☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Eucharistická modlitba										☩	☩	☩
Aklamace po proměnění								☩	☩	☩	☩	☩
Doxologie					☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Modlitba Páně s úvodem						☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Embolismus								☩	☩	☩	☩	☩
Pozdravení pokoje								☩	☩	☩	☩	☩
Beránku				☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Zpěv k přijímání			☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Děkůčinění			☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩
Modlitba po přijímání							☩	☩	☩	☩	☩	☩
Závěrečné obřady												
Pozdravení a požehnání								☩	☩	☩	☩	☩
Propuštění								☩	☩	☩	☩	☩
(Zpěv na závěr)			☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩	☩

Poznámka: Z pohledu zpěvu lidu – a tedy služby varhanika – jsou nejdůležitější první tři stupně:
1. zpěvy mezi čteními, 2. proprium, 3. ordinarium.

Nyní následuje bližší charakteristika liturgických zpěvů lidu, scholy nebo sboru (zpěvy kněze, jeho výzvy a následné odpovědi lidu jsou vynechány). Charakteristika vychází z *Všeobecných pokynů k římskému misálu*.

Vstupní zpěv

„Smyslem tohoto zpěvu je zahájit bohoslužbu, podporovat jednotu všech shromážděných, uvést jejich mysl do tajemství liturgické doby nebo svátku a provázet průvod kněze s přísluhujícími.“⁵²

Jako vstupního zpěvu *„se může použít antifony s příslušným žalmem z Graduale Romanum nebo z Graduale simplex nebo i jiného zpěvu vhodného pro tuto část bohoslužby a liturgický den nebo dobu, jehož text schvaluje biskupská konference.“⁵³*

„Pokud se při příchodu kněze nezpívá, recituje se antifona z misálu.“⁵⁴

Pane, smiluj se

Kyrie eleison (Pane, smiluj se) je zpěv, *„kterým věřící oslavují Pána a vyprošují si jeho milosrdenství, zpravidla ho zpívají všichni: takže na něm má účast jak lid, tak sbor nebo zpěvák.“⁵⁵*

„Jestliže se nezpívá, má se recitovat.“⁵⁶

Sláva na výsostech Bohu

„je velmi starý a úctyhodný hymnus. Tímto chvalozpěvem církev, shromážděná v Duchu svatém, oslavuje a prosí Boha Otce a Beránka. (...) Zpívá se nebo říká o nedělích mimo dobu adventní a postní, též o slavnostech a svátcích a při významných příležitostech.“

„Nezpívá-li se, říkají jej všichni společně nebo střídavě.“⁵⁷

Zpěvy po prvním čtení

„Po prvním čtení následuje responsoriální žalm neboli graduale, který je nedílnou součástí bohoslužby slova. Žalm se obvykle bere z lekcionáře, poněvadž jednotlivé jeho texty jsou v přímé souvislosti s jednotlivými čteními. Výběr žalmu je tedy závislý na čteních.“

„Celé shromáždění (žalmu) vsedě naslouchá a zúčastňuje se opakovanou odpovědí.“⁵⁸

---

⁵² Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 24.

⁵³ dtto, článek 26.

⁵⁴ dtto, článek 26.

⁵⁵ dtto, článek 24.

⁵⁶ dtto, článek 30.

⁵⁷ dtto, článek 31.

⁵⁸ dtto, článek 36.

Nezpívá-li se, je přednášen.⁵⁹

Zpěv před evangeliem

„Po druhém čtení následuje Aleluja nebo jiný zpěv, jak to vyžaduje liturgická doba.“

Aleluja se zpívá po celý rok mimo dobu postní, ve které se zpívá buď verš před evangeliem, anebo druhý žalm (traktus).⁶⁰

Je-li před evangeliem pouze jedno čtení, může se Aleluja/verš před evangeliem zpívat po žalmu nebo se může vynechat. Je zde i možnost zvolit po prvním čtení žalm s alelujovým nápěvem.⁶¹

Pokud by Aleluja/zpěv před evangeliem neměl být zpíván, může se vynechat (nemusí se recitovat).⁶²

Vyznání víry

„Zpívá-li se, zpravidla ho mají zpívat všichni společně anebo střídavě.“

Je recitováno nebo zpíváno o nedělích a slavnostech a při slavnostnějších příležitostech.⁶³

Zpěv k přípravě darů

Průvod, ve kterém se přinášejí dary, které se stanou Kristovým tělem a krví,

„je provázen zpěvem k přípravě darů; má trvat aspoň tak dlouho, dokud se dary neuloží na oltář.“

Jestliže se nezpívá, není nahrazován recitací - vynechá se.⁶⁴

Svatý

„Společné volání: celé shromáždění se připojuje k nebeským zástupům a zpívá nebo recituje Svátý, Svátý, Svátý; tato aklamace je součástí eucharistické modlitby, pronášejí ji všichni společně s knězem.“⁶⁵

---

⁵⁹ Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 36.

⁶⁰ dtto, článek 37.

⁶¹ dtto, článek 38.

⁶² dtto, článek 39.

⁶³ dtto, článek 44.

⁶⁴ dtto, článek 50.

⁶⁵ dtto, článek 55 b.

Beránku Boží

„Při lámání a smíšení zpravidla zpívá nebo recituje sbor nebo zpěvák Beránku Boží a lid odpovídá. Toto vzývání se může opakovat, kolikrát je třeba, než se lámání dokončí. Nakonec se uzavře slovy: daruj nám pokoj.“⁶⁶

Zpěv k přijímání

„Zatímco kněz a lid přijímají tento svátostný pokrm, zpívá se zpěv k přijímání. Jeho posláním je vyjádřit jednotou hlasů duchovní jednotu přijímajících, ukázat radost srdce a dát opravdový bratrský ráz průvodu přistupujících k přijetí těla Páně.“

„Zpěv začne při přijímání kněze a pokračuje se v něm, když přijímají věřící, dokud je třeba.“

Nezpívá-li se, je recitována antifona z misálu.⁶⁷

Zpěv po skončení přijímání

Někdy bývá nazýván jako Díkůčinění.

Poté, co skončilo svaté přijímání, má následovat chvíle tiché osobní modlitby každého věřícího, ta ale může nahrazena tímto společným zpěvem.⁶⁸

Závěr

Ke zpěvu na závěr se *Všeobecné pokyny k Římskému misálu nevyjadřují*. Odchod kněze a lidu už není liturgií.

Považujeme za vhodné na tomto místě alespoň krátce poznamenat, že bývá zvykem po *Propuštění* zpívat společný závěrečný zpěv.

---

⁶⁶ Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983, článek 56 e.

⁶⁷ dtto, článek 56 i.

⁶⁸ dtto, článek 56 j.

2.3 Liturgická hudba při katolických pohřbech

„*Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu*“

2.3.1 Pohřební obřady

II. vatikánský koncil se vyjádřil v *Konstituci o posvátné liturgii* k reformě pohřebních obřadů ve dvou článcích:

„*Pohřební obřad ať vyjadřuje zřetelněji velikonoční smysl křesťanské smrti. Má lépe odpovídat podmínkám a tradicím jednotlivých zemí i pokud jde o liturgickou barvu.*“⁶⁹

„*Ať je upraven obřad pohřbu dětí; ať dostane vlastní mši.*“⁷⁰

Na základě těchto nařízení vydala Kongregace pro bohoslužby vzorový text *Ordo exsequiarum* a podle něj pak byly vypracovány české *Pohřební obřady*⁷¹ obsahující oproti latinské předloze navíc (na základě přání biskupů a ostatních ordinářů) vypracovaný obřad pro rozloučení před kremací. Nové obřady nahradily všechny tehdejší pohřební obřady 1. ledna 1974.⁷²

Kniha *Pohřební obřady* na 140 stranách popisuje strukturu různých druhů obřadů, vypisuje u nich příslušné modlitby, vyjadřuje se ke smyslu konání těchto obřadů a od 91. strany cituje texty z Písma svatého vhodně vybrané pro bohoslužbu slova. K jednotlivým čtením připisuje příslušné žalmy a zpěvy před evangeliem. Speciální péče je věnována výběru čtení k pohřbům pokřtěných a nepokřtěných dětí.

Z důvodu rozdílných podmínek v různých krajích *Pohřební obřady* rozlišují trojí způsob pohřbu. První způsob je vytvořen pro obřady na třech místech: v domě zemřelého, v kostele a na hřbitově. Druhý způsob je pro pohřby konané na dvou místech: v pohřební síni hřbitova a u hrobu. A třetí způsob popisuje pohřby na místě jednom (např. v domě zemřelého).

⁶⁹ Konstituce o posvátné liturgii: Sacrosanctum Concilium. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. Článek 81. [cit. 2012-02-26] Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm

⁷⁰ Konstituce o posvátné liturgii: Sacrosanctum Concilium. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. Článek 82. [cit. 2012-02-26] Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm

⁷¹ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972. Veškeré následující informace v kap. 3.3.1 budou čerpány z tohoto zdroje. Jiné zdroje budou uváděny již běžným postupem.

⁷² *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972.

2.3.1.1 První způsob pohřbu

Obřady v domě

Kněz přijde do domu zemřelého, může pokropit zemřelého svčenu vodou a dále může následovat žalm 129, 22 nebo 113, na závěr kněz pronese dvě modlitby – za zemřelého a za pozůstalé.

Průvod do kostela

Průvod do kostela se obvykle řídí místními zvyklostmi. Vpředu jde ale vždy ministrant s křížem a knězi patří místo před rakví. Během průvodu je možné zpívat některé žalmy (např. žalm 114, 115, 50, ...) s vhodnými antifonami (např. antifona „*Duše, kterou jsi k sobě povolal, Pane, ať se raduje ve slávě s tvými svatými*“ s žalmem 121).⁷³ Průvod přenáší rakev zemřelého do kostela, kde se bude konat další obřad.

První způsobu pohřbu umožňuje obřady v domě zemřelého a průvod do kostela vynechávat⁷⁴ a předepisuje v tom případě začít pohřeb u kostelního vchodu. Kněz před kostelem může pokropit rakev zemřelého a pronést modlitby, které jsou určeny pro obřady v domě, poté následuje přenesení rakve do kostela. Věřící je pokládán tak, jako účastník liturgie, tj. tváří k oltáři, jedná-li se o pohřeb biskupa, kněze nebo jáhna, směřuje rakev s jeho tělem rovněž tak, jak to odpovídalo jeho postavení v liturgickém shromáždění, tedy tváří k lidu. Potom následují obřady v kostele.

Obřady v kostele

Obřady v kostele mohou být dvojí: buď se mší svatou, anebo beze mše. Tyto obřady mají více druhů vlastních modliteb a přímlov, jsou zde vypsána různá čtení a k nim příslušné žalmy a verše před evangeliem. Z mnoha textů jsou vždy s ohledem na život zemřelého a na jeho pozůstalé vybírány ty nejvhodnější.

V *Pohřebních obřadech* je také několikrát zmiňováno kázání po evangeliu, to by nemělo být vynecháváno, ale nemělo by být pohřební chvalořečí na život zemřelého. U pohřbů beze mše se po kázání a přímlovách za zemřelého mohou všichni společně pomodlit Otčenáš a poté následuje obřad posledního rozloučení. U pohřebního obřadu se mší svatou následuje toto rozloučení až po modlitbě

---

⁷³ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972, s. 20.

⁷⁴ Vybatíme-li si pohřby, kterých jsme byli v poslední době účastni, zjistíme, že se této možnosti velice často využívá. Z mnoha desítek pohřbů, na kterých autor hrál, pouze jeden vesnický pohřeb začínal obřady v domě zemřelého.

po přijímání. Obřad posledního rozloučení začíná modlitbou nad zemřelým, následuje chvíle ticha, během níž se všichni v duchu modlí, a poté zpěv na rozloučenou (velmi známý je např. zpěv *Věřím, že můj vykupitel žije*), celé rozloučení uzavře kněz modlitbou a rakev se zemřelým se vynáší z kostela.

Průvod na hřbitov

Během průvodu na hřbitov je možné zpívat některé žalmy s příslušnými antifonami⁷⁵ (např. antifonu „*Vstoupím na posvátné místo Božího stánku do domu našeho Boha*“ s žalmem 41.⁷⁶

Obřady u hrobu

Obřad posledního rozloučení může být v kostele vynechán a slouží se až u hrobu. Po příchodu průvodu na hřbitov tedy následuje buď ještě tento obřad, nebo rovnou závěrečné obřady u hrobu. Kněz pronese modlitbu, po které se spouští rakev doprovázená další modlitbou. Nakonec následují přímluvy, Modlitba Páně a závěrečné: „*Odpočinutí věčné dej mu (jí), Pane, a světlo věčné ať mu (jí) svítí.*“⁷⁷ Po skončení posledního obřadu se může zazpívat antifona *Zdravas, Královno* či jiný vhodný zpěv.

2.3.1.2 Druhý způsob pohřbu

Při druhém způsobu pohřbu se nekoná mše svatá, ta by se měla v kostele sloužit před pohřbem anebo po něm (samozřejmě bez přítomnosti rakve se zemřelým). Obřady tohoto pohřbu se odehrávají na dvou místech a mají následující části:

Obřady ve hřbitovní kapli

Průvod ke hrobu

Obřady u hrobu

Obřady jsou stejné, jako obřady v kostele beze mše a obřady u hrobu zmiňované u prvního způsobu pohřbu, liší se v místě konání, tím je v tomto případě hřbitovní kaple, popř. dům zesnulého. Též o průvodu ke hrobu platí to samé, co bylo řečeno u způsobu prvního.

⁷⁵ Zde budiž podotknuto, že se autor za svou několikaletou praxi při hraní na pohřbech ještě nesetkal s pohřebními průvody doprovázenými žalmy, všechny, které byly hudebně doprovázeny, byly doprovázeny hudebními vložkami produkovány dechovou kapelou.

⁷⁶ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972, s. 39.

⁷⁷ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972, s. 56.

2.3.1.3 Třetí způsob pohřbu

Třetí způsob pohřbu byl vytvořen pro ty pohřby, které je třeba vykonat na jednom místě a tímto místem není kostel ani hřbitovní síň. Místem konání těchto pohřbů bývá dům zemřelého nebo jiné vhodné místo. Součástí těchto obřadů je i ukládání těla zemřelého do rakve doprovázené zpěvem vhodných žalmů (viz kap. 2.3.1.5). Poté je sloužena bohoslužba slova, jejíž uspořádání je podobné uspořádání bohoslužby při vigílii u zemřelého (viz níže).

Třetí způsob pohřbu umožňuje slavit za zemřelého také mši svatou. Z povahy tohoto pohřbu vyplývá, že hrob zemřelého se nachází v blízkosti konání pohřebního obřadu, a tak se obřad posledního rozloučení koná u něj, pokud by to ale situace neumožňovala, je třeba ho připojit za bohoslužbu slova (případně za modlitbu po přijímání). Posledním rozloučením obřady třetího způsobu pohřbu končí.

2.3.1.4 Pohřeb žehem

Nápadná změna ve způsobu pohřbívání vedla před 40 lety naše biskupy k žádosti o vypracování obřadů pro rozloučení se před kremací zemřelého, které by v sobě mělo stále obsažené prvky křesťanského pohřbu. *„Při rozloučení se s těmi, kteří se rozhodli pro pohřeb žehem, je možno konat obřady podobným způsobem jako při pohřbu do země. (...) Většinou bývá však rozloučení před kremací pouze v krematoriu. Aby ani v takovýchto případech nechyběly podstatné prvky křesťanského pohřbu, jsou pro naše diecéze připojeny k pohřebním obřadům také obřady pro rozloučení v krematoriu.“*⁷⁸

Rozloučení v krematoriu může začít zpěvem žalmu nebo písně, poté následuje přivítání knězem a četba vhodného úryvku z Písma svatého, po něm je krátká homilie, dále následuje obřad posledního rozloučení. Na závěr vyzve kněz přítomné ke společné modlitbě Páně a obřad je zakončen prosbou *Odpočnutí věčné ...* Po skončení obřadu může být zpívána vhodná antifona či jiný zpěv.

---

⁷⁸ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972, s. 74.

2.3.1.5 Vigilie u zemřelého a ukládání do rakve

Církev i bezprostředně po odchodu blízkého člověka doprovází pozůstalé Božím slovem a modlí se za zesnulého. Vigilie, „*noční bdění na modlitbách*,“⁷⁹ se koná v domě zemřelého. V domě zemřelého se může bezprostředně po jeho odchodu též konat bohoslužba slova a svými modlitbami církev doprovází i ukládání zemřelého do rakve.

2.3.2 Liturgická hudba pohřebních obřadů - shrnutí

Všechny **předepsané** zpěvy pohřebních obřadů, ať při obřadech v domě, při bohoslužbě slova, při mši svaté, či při obřadech u hrobu, jsou liturgické. Z výše zmíněného ale plyne, že je komplikované rozhodovat, zda je liturgickou hudbou i ta hudba, již hudebníci tyto předepsané zpěvy nahrazují. Pokud vybraná skladba nahrazující původní liturgický zpěv plní stejnou funkci, kterou tento konkrétní zpěv měl, pak i tato hudba by mohla být označená jako liturgická. Zkušenosti ale ukazují, že každý si nahrazení idey původního zpěvu představuje jinak a rozhodování o tom, zda bylo nahrazení správné, je složité. Důležité je také poznamenat, že málokdo z chrámových hudebníků by chtěl cíleně hrát neliturgicky, některá zjevně neliturgická hudba pramení pouze z neznalosti hudebníků.

Zejména s ohledem na pozůstalé je však důležité, aby hudba při pohřebních obřadech byla liturgická. Při **všech** křesťanských obřadech, nejen při těch pohřebních, jde o smrt. O smrt Ježíše Krista a o jeho vzkříšení, to je liturgie. A taková by měla být i liturgická hudba. Názor autorky je takový, že jedině liturgická hudba může v plnosti učinit to, o co se jiná pohřební hudba pouze snaží.

„Aleluja. To je vůle mého Otce, abych neztratil nikoho z těch, které mi dal, ale vzkřísil je v den poslední, praví Pán. Aleluja.“

(Zpěv před evangeliem, Jan 6:39)⁸⁰

---

⁷⁹ Slovník pojmů. *Katolik.cz* [Online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.katolik.cz/cirkev/slovník.asp#m>

⁸⁰ *Pohřební obřady*. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972, s. 127.

3 Hudba při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

3.1 Pohřby ve vlašimském vikariátu

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Při mapování hudby při pohřbech ve vlašimském vikariátu bylo postupováno následujícím způsobem:

Bylo vytvořeno 9 formulářů, pro každou farnost jeden, na kterých byl seznam všech kostelů a kaplí v konkrétní farnosti, u těchto kostelů/kaplí oslovení kněží vyplňovali, zda se v nich konají pohřby a vypisovali jména hudebníků (a bližší kontakt na ně), kteří v daných kostelích při pohřbech hrají. Kněží mohli ještě vyplnit jiné místo, kde slouží pohřební obřad, a pohřební služby, které v jejich farnosti působí.

Z vyplněných formulářů vyplynulo, že ve vlašimském vikariátu hraje při pohřbech 23 varhaníků a jeden sbor. Všechny pohřební obřady ve vikariátu jsou slouženy dohromady ve 40 kostelích, v 1 hřbitovní kapli a v 1 obřadní síni. Pro konkrétní farnosti vypadají čísla následovně:

Divišov: 7 kostelů

Čechtice: 6 kostelů

Keblov: 6 kostelů

Hrádek: 4 kostely + 1 hřbitovní kaple

Vlašim: 4 kostely + 1 obřadní síň

Louňovice pod Blaníkem: 4 kostely

Velíš: 3 kostely

Zdislavice: 3 kostely

Zruč nad Sázavou: 3 kostely

Nejčastěji využívají pozůstalí z vlašimského vikariátu pohřební službu z Vlašimi (7 farností) a pohřební službu z Čechtice (5 farností). Vedle těchto dvou pohřebních služeb bylo kněžími uvedeno dohromady 9 dalších sídlících vždy blízko místa bydliště pozůstalých.

3.2 Pohřební hudebníci vlašimského vikariátu

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Díky kontaktům poskytnutých kněžími bylo možné oslovit 23 varhaníků a zpěváky jednoho sboru, kteří by podle informací kněží měli hrát a zpívat při pohřebních obřadech. Ze všech oslovených varhaníků jeden neodpověděl a dvě varhanice uvedly, že při pohřbech nehrají.

Následující text bude zpracovávat informace od 20 varhaníků vlašimského vikariátu a jednoho pěveckého souboru získané z osobních, e-mailových a telefonických rozhovorů a především z 20 vyplněných dotazníků (dotazník – viz příloha 3), dále informace od majitelky pohřební služby ve Vlašimi a od členů několika dechových kapel.

3.2.1 Varhaníci

Při pohřbech ve vlašimském vikariátu hrává nejčastěji varhaník s jedním až dvěma zpěváky (tuto možnost uvedlo 13 varhaníků z 20), 6 varhaníků hraje nejčastěji samo a 1 varhanice hrává sama nebo s pěveckým souborem *Pedibus prioribus*. Nelze nepoznamenat, že poměr 13:6 není stoprocentní, varhaníci zdůrazňovali, že mnohdy musí hrát i bez svých zpěváků. Zajímavá byla také poznámka Markéty Ryškové, varhanice z Načeradce: *„máme zde velmi zdatného kněze, který kromě přijímání odzpívá všechny části. Je-li tedy možno považovat kněze za zpěváka, pak musím zvolit variantu b).*“⁸¹

Kromě souboru *Pedibus prioribus* ve vikariátu jiné vícečlenné hudební těleso, které by doprovázelo pohřební obřady, není. Podle Markéty Ryškové se v jejich farnosti v roce 2006 rozpadlo čtyřčlenné těleso (2 soprány a 2 alty), to zpívalo při pohřbech České rekviem. Členky tělesa spolu zpívaly mnoho let, dnes je těmto zpěvačkám mezi 60 až 80 lety.

Druhé těleso, také bezejmenné, dříve zpívalo s dnes již několik měsíců vysloužilým varhaníkem Jiřím Šlehuberem ve farnosti Hrádek, počet členů v jednotlivých hlasech pěveckého tělesa byl: 3 soprány, 2 alty.

---

⁸¹ Varianta b) byl zpěv s 1-2 zpěváky, načeradský kněz se jmenuje Marcel Timko.

3.2.1.1 obecné

Z dvaceti varhaníků, kteří hrají při pohřbech ve vlašimském vikariátu, je 13 mužů a 7 žen. Nejmladší varhanici je 18 let, nejstaršímu varhaníkovi 82 let. Kdybychom chtěli rozdělit varhaníky do kategorií podle věku, vypadalo by to následovně:

18-28 let: 4 varhaníci

30-38 let: 7 varhaníků

50-60 let: 5 varhaníků

63 a více: 4 varhaníci

Většina varhaníků hraje od mladého věku. 14 z 20 dotázaných začalo doprovázet liturgii před 25. rokem života (z toho 10 ještě před svým 20. rokem).

Nejdelší varhanickou praxi mají: Květuše Šandová, varhanice z Kácova (42 let praxe) a dnes již několik měsíců vysloužilý varhaník z Hrádku Jiří Šlehuber (47 let praxe). Jiří Šlehuber si vedl o své varhanické praxi deník a některé údaje z něj autorce poskytl. Považujeme za zajímavé jeho varhanické působení více přiblížit citacemi z dopisu, který autorce zaslal.⁸²

Jiří Šlehuber

Jmenuji se Jiří Šlehuber. Narodil jsem se v Dolních Kralovicích a stal se učitelem. Mé první učitelské místo byla Zruč nad Sázavou, kde jsem učil ve druhé třídě. Mně bylo 21 let, jim osm, takže dnes je mi 82 let a těm dětičkám je již 82-13 = 69 let. Varhaníkem byl tenkrát v roce 1950-1951 pan Březina. Bydlel na náměstí vedle hotelu. Farářem důstojným pán P. František Česenek. 1. listopadu 1951 jsem nastoupil vojenskou službu do Frýdku-Mítku a po skončení jsem se již do Zruče nevrátil.

Po dobu mé varhanické činnosti jsem často v letech 1975-1990 (možná dříve i později) zastupoval v kostelích, kde varhaník nebyl.

Odehrál jsem celkem 1364 pohřbů. Píši si deník, takže všechny pohřby i svatby mám zapsané. (Svateb bylo 730).

konkrétně:

---

⁸² Pro autorku dopis znamenal mj. další malé rozšíření představy o dějinách 20. stol a o konci doby deníků a učitelů-varhaníků.

Trhový Štěpánov – 584 pohřbů, Hrádek – 252. (To byly moje farnosti, k nim patřil ještě Tehov – 52.)

Vlašim – 80 (tam jsem působil jako varhaník od listopadu 1968 do června 1970), Zdislavice – 57, Soutice – 69, Divišov – 31, Zruč – 28, Kondrac, Zdebuzeves, Vracovice, Psáře, Křivsoudov, Velíš, Kácov, Soběšín, Otryby, Chotýšany, Postupice, Mnichovice, Keblov, Zhoř, Dolní Kralovice, Sněť, Ježov, Čechtice, Načeradec, Louňovice, Třebešice, Borovnice, Ledec nad Sázavou, Hněvkovice, Měchnov, Senožaty, Humpolec, Šlapánov, Pravonín, Bernartice ...

Takže toho bylo dost.

O třetí pouti hrádecké v červenci 2011 jsem ukončil činnost varhanickou. ... Nyní zastupuji našeho varhaníka, pokud nemůže. Bydlí také v Libži, přes dva domy od mého, takže spojení je 100 procentní. ...

Srdečně zdravím Vás i ten celý rod (jak jsme dříve říkali),

bývalý a nyní zastupující varhaník hrádecký

Jiří Šlehuber

P. S. Kdo zpívá, modlí se dvakrát.

3.2.1.2 hudební vzdělání

15 varhaníků absolvovalo alespoň 1. cyklus ZUŠ (LŠU), ale ne vždy z klávesového nástroje, 3 varhaníci se učili (učí) u soukromých učitelů, 2 jsou samouci.

Varhanní vzdělání mají 4 varhaníci. Ivana Šmilauerová, varhanice z Domašína, absolvovala z varhan 2. cyklus LŠU v Praze-Břevnově a 3 varhaníci (Jan Kroupa z farnosti Hrádek, Markéta Ryšková a Lukáš Vítek z Načeradce) absolvovali několikaletý varhanní kurz pořádaný arcibiskupstvím pražským, resp. biskupstvím plzeňským a další kurzy (přiblížení náplně kurzu – viz příloha 4)

Dva varhaníci jsou absolventy středních hudebních škol, ne však v oboru varhany. Jiří Doubek, varhaník z Velíše, je absolventem Pražské konzervatoře, obor viola. Bohuslav Zavřel vystudoval hru na pozoun ve Vojenské hudební škole v Roudnici nad Labem.

3.2.1.3 počet kostelů

Většina varhaníků z vlašimského vikariátu nehraje při pohřbech pouze v jednom kostele. Na největším množství kůrů slouží: Bohuslav Zavřel, divišovský varhaník, který

působí i v dalších vikariátech pražské arcidiecéze, Jaroslav Forejt, varhaník spíše českobudějovické diecéze, působící ve farnosti Louňovice pod Blaníkem⁸³ a Jan Kroupa, varhaník převážně v hrádecké farnosti. My už víme, že na mnoha kůrech sloužil i jeho předchůdce Jiří Šlehuber. Tito 4 varhaníci mají také nejdelší repertoár pohřebních skladeb.

3.2.1.4 repertoár

Po vyhodnocení všech vyplněných dotazníků vznikl seznam 204 různých skladeb hraných při pohřbech na kůrech vlašimského vikariátu. Tento seznam předkládáme v příloze 5. Řada skladeb v seznamu je uvedena bez jména autora, resp. zpěvníku, tato jména se bohužel předáváním not z varhaníka na varhaníka mnohdy vytratí:

„Vypsal jsem Vám všechny písně, které na pohřbu hrajeme a zpíváme. Protože si se známými varhaníky a zpěváky měníme písně navzájem, tak se autoři už těžko dohledávají.“ (Jaroslav Forejt, Kamberk)

„Při vynášení rakve zpíváme Konám poslední svou cestu (autor ???) nebo Pojd' k Spasiteli (tuto píseň složil údajně jeden učitel hudby z Vlašimi, ale jméno nevím).“ (Ivan Rozkošný, Louňovice pod Blaníkem)

Způsob předávání not mezi varhaníky demonstrujeme ještě na krátkém vyprávění varhanice z Načeradce, Markéty Ryškové: *„Jeden starý hudebník mi sám nabídl pár skladeb pro pohřby a svatby a hrával se mnou na housle, dále jsem hledala inspiraci v jiných farnostech i v jiných krajích, kde jsem se ocitla na pohřbu. Hodně o hraní na pohřbech jsem načerpala od Bohuslava Korejse na kurzu v Moravském Berouně, který nám poskytl i vhodné písně, též vděčím hodně kurzu v Plzni, kde se setkávali varhaníci z celé plzeňské diecéze a mohli jsme si tak vyměnit své zkušenosti, sbírala jsem skladby od jiných varhaníků či hudebníků, když mě nějaká skladba oslovila v cizím prostředí, šla jsem o ni požádat a vždy jsem se setkala se vstřícným přístupem.“*

Repertoáry jednotlivých varhaníků jsou poměrně hodně odlišné, o čemž svědčí již délka zmíněného seznamu. Najdeme zde ale některé hudební kusy, které jsou prováděny na více kůrech vlašimského vikariátu.

---

⁸³ Konkrétní příklady toho, jak hudba stírá hranice - i mezi vikariáty.

Jediná píseň, kterou uvedl úplně každý varhaník, je píseň v současném *Kancionálu* označená číslem 901 – *Blíž k Tobě, Bože můj*.

19 varhaníků z 20 hraje *ordinárium od Karla Břízy, Ebenovo ordinárium* hrají při některých pohřbech 3 varhaníci a *Olejníkovo 2. Žalmy* po prvním čtení jsou vybírány nejčastěji ze *Zpěvů s odpovědí lidu* – žalmy zhudebněné Bohuslavem Korejsem (13 varhaníků). Alelujový verš zpívají 4 varhaníci, ostatní ho nahrazují hudební vložkou.

8 varhaníků má ve svém repertoáru zhudebnění modlitby *Ave Maria* od různých autorů, konkrétně se jedná vedle neznámých autorů o Schuberta a Goudona. Další mariánskou skladbu, *Zdravas Královno*, hraje také 8 varhaníků, 7 varhaníků hrává *Matičku Kristovu* (Kancionál, 922).

Šestkrát bylo v dotazníku uvedeno: *Až zazní hlas zvonů* (Hosana), *Veliký Bože náš* (Largo ze symfonie "Z nového světa", A. Dvořák) a *Věřím, že můj Vykupitel žije* zhudebněné J. Olejníkem.

Pět varhaníků při pohřbech hraje Dvořákovu biblickou píseň *Hospodin jest můj pastýř, Bože věrným zemřelým* (Kancionál, 921), *K nebesům dnes zalet písni* (Kancionál, 804) a skladbu *Štěpánovský/Ty kondracký/Ty hrádecký/...Ty náš milý kostelíčku*.

Skladby, které se opakovaly čtyřikrát a třikrát:

Sbohem, maminko milovaná, S pánem Bohem již jdou od vás, Pojď k Spasiteli, Odchází nám srdce matky, Ó vznes se duše na perutích, Ó Matko Páně (J. Julínek), *Nad horami slunce září, Madona* (Hosana), *Když těžkou rukou svojí, Aleluja* (Kancionál, 401).

Zpívejme píseň naděje (Kancionál, 926), *Zhasl den, přišla noc tmavá, Pojď, ó duše vyvolená, Mezi hvězdami* (Hosana), *Matičko Boží obětuj* (B. Smetana), *Jen jednu matku člověk má, Do hlubin lásky Ježíše, Bárka* (Hosana).

Výběr skladeb ovlivňuje mnoho faktorů od ryze praktických (např. nepřítomnost kolegů zpěváků) až po názorové přesvědčení varhaníka o podobě liturgické hudby. Pokusme se zmínit ještě některé další faktory.

nebožtík

Někteří varhaníci vybírají své skladby podle toho, kým byl nebožtík. „*Co pohřeb, to jiný výběr. Záleží na tom, zda zemřel starý či mladý člověk, svobodný, bezdětný,*

s dětmi, muž či žena. Kremace nebo uložení do hrobu. Věřící či nikoliv.“ (František Sedláček, Zdislavice)

„Blíž k Tobě, Bože můj – ženy z rozpadlého sboru rozlišovaly – zemřelému muži zpívaly tuto píseň, zemřelé ženě pak Matičko Kristova nebo Matičko Boží obětuj.“ (Markéta Ryšková, Načeradec)

„Písně jsem vybíral podle vhodnosti a po zralé úvaze sám, protože jsem většinou zemřelé znal nebo se na jejich život pozeptal,“ napsal Jiří Šlehuber, který rozlišoval vložky při pohřbu maminky, tatínka a např. rolníka: „Rodné brázdy v šíř i v dál (často žádaná při pohřbu rolníka)“.

Ivana Šmilauerová z Domašína odůvodňuje výběr písní, při kterých se mohou zapojit všichni, následovně: *„Pokládám za hezké, když se se zemřelým, kterého jsme většinou znali, lidi rozloučí i svým aktivním zpěvem.“*

pozůstalí

U civilních pohřbů si pozůstalí vybírají pohřební skladby z předložených seznamů, pozastavme se nad tím, jak je tomu u pohřbů katolických, neboť i pozůstalí mohou být dalším faktorem, který ovlivňuje, co při obřadu zazní. Shrňme-li údaje od 20 varhaníků, zjistíme, že pozůstalí do hudební složky pohřbu zasahují výjimečně – jen jediný varhaník uvedl větší počet pozůstalých, kteří si chtějí skladby sami vybrat: *„Asi polovina pozůstalých si skladby vybírá alespoň částečně sama. Jsou to většinou oblíbené písně zemřelého nebo konkrétní skladby typu Mozart: Ave verum corpus, Dvořák: Biblické písně, Verdi: Sbor židů z Nabucca, Schubert: Ave Maria, různé mariánské písně.“ (Bohuslav Zavřel, Divišov)*

Pokud u ostatních varhaníků ojediněle pozůstalí do repertoáru zasahují, jedná se většinou o oblíbenou skladbu zesnulého, resp. o jeho přání před smrtí. Několik varhaníků zmínilo, že mají mnohdy problém tato přání akceptovat:

„Paradoxně největší tendenci zasahovat mají pozůstalí, kteří o liturgii nic nevědí a požadují (často velmi důrazně) oblíbenou světskou píseň zemřelého (např. Cikánko ty krásná). Těm pak vysvětluji, že takovou píseň v kostele hrát nemohu.“ (Dana Vlasáková, Soutice)

„Občas chtějí i nehodící se skladby, od kterých po dohodě ustoupíme.“ (Antonín Jandejsek, Soutice)

„Většinou však nemohu jejich přání akceptovat. Mým prvořadým úkolem při hudební stránce pohřbu je zajistit smysluplný hudební program, který není v rozporu s liturgií a je vhodný, důstojný (a tedy i proveditelný) při pohřebních obřadech. Pokud přání pozůstalých není v rozporu s výše uvedeným, tak většinou rád jejich přání vyhovím. Zásadně však při pohřbech nehraji tzv. populární hudbu a různé modifikace skladeb neliturgické (nevhodné) dechové hudby atd.“ (Jan Kroupa, Hrádek)

Na kůrech, kde hraje (hrával) Karel Novotný (Čechtice, Pravonín, Zhoř, Jeníkov, Křivšoudov) *„v současnosti pozůstali zasahují do hudební složky jen málokdy, dříve to bývalo zcela běžné.“*

hudební zkušenost varhaníků

Domníváme se, že tento faktor nemusí být více rozváděn. Je zřejmé, že zkušený starší varhaník bude mít delší repertoár než 18letá varhanice, která má ve svém pohřebním seznamu skladeb zatím jednu mešní píseň *Bliž k Tobě, Bože můj, Břízovo ordinarium a Korejsovy žalmy.*

seznámení s doprovodem pohřebního obřadu

Způsobů, jimiž se varhaníci z vikariátu dozvěděli co, jak a kdy hrát při pohřebních obřadech, není mnoho. 12 varhaníků jmenovalo jako jeden ze svých zdrojů předchozí hudebníky, varhaníky, 8 zmínilo rady a požadavky kněží, 3 varhaníci na prvním místě uváděli četbu liturgických knih: *„Co, jak a kdy hrát při pohřebních obřadech jsem se dozvěděl z knihy Pohřební obřady, při kurzech pro varhaníky a sbormistry vedených P. J. Olejníkem, z korespondence s P. Karlem Břízou.“* (Bohuslav Zavřel, Divišov).

Dva varhaníci se naučili hrát při pohřbech díky své ministrantské praxi. *„Jako školák jsem ministroval a slyšel při pohřbech zpěvy. Později, od r. 1965, jsem vyhledával různé vložky.“* (Jiří Šlehuber, Hrádek)

autorská tvorba

Za zmínku zde stojí i autorská tvorba varhaníků. Vedle varhanní improvizace se ve vikariátu setkáme i s autorskými skladbami místních hudebníků. Máme na mysli tvorbu Bohuslava Zavřela (příklad viz příloha 6) a vikáře Jaroslava Konečného (příklad viz příloha 7).

kontext písmo svatého.

Zde je myšlen výběr žalmu a alelujového verše. Několik varhaníků uvedlo, že vybírají pohřební žalm vzhledem k obsahu prvního čtení, resp. alelujový verš ke konkrétnímu evangeliu.

roční období

Nevšedně vybírá jeden varhaník z vlašimského vikariátu pohřební žalmy po prvním čtení – „*podle ročních období*“, jak uvedl a dodal: „*např. velikonoce, vánoce, v mezidobí atd.*“

3.2.2 *Pedibus prioribus*

Pedibus prioribus je název hudebního tělesa, které doprovází pohřební obřady ve zručské farnosti a výjimečně i v okolní. Napsat, že tento latinský název můžeme přeložit: „*nohama napřed*“, by nebylo vzhledem k historii souboru přesné, neboť v časové posloupnosti tomu bylo naopak. Soubor, který si v počátcích říkal *Nohama napřed*, měl pro mnohé až příliš naturalistický název a tak byl později diplomatickým knězem, dnešním vikářem Jaroslavem Konečným, přeložen do latiny. Tento jeho překladatelský tah nebyl ve farnosti prvním. Pěvecký sbor, který vznikl ve stejném období jako tento soubor, se už od svých počátků nesměl jmenovat česky *Záškrť*, nýbrž podle latinské lékařské terminologie: *Diphtheria*.

Na závěr zmínky o názvu souboru by autorka ráda uvedla, že jelikož všichni členové *Pedibus Prioribus* jsou i členy *Diphtherie*, bývá i pohřební bratrstvo někdy označováno tímto názvem.

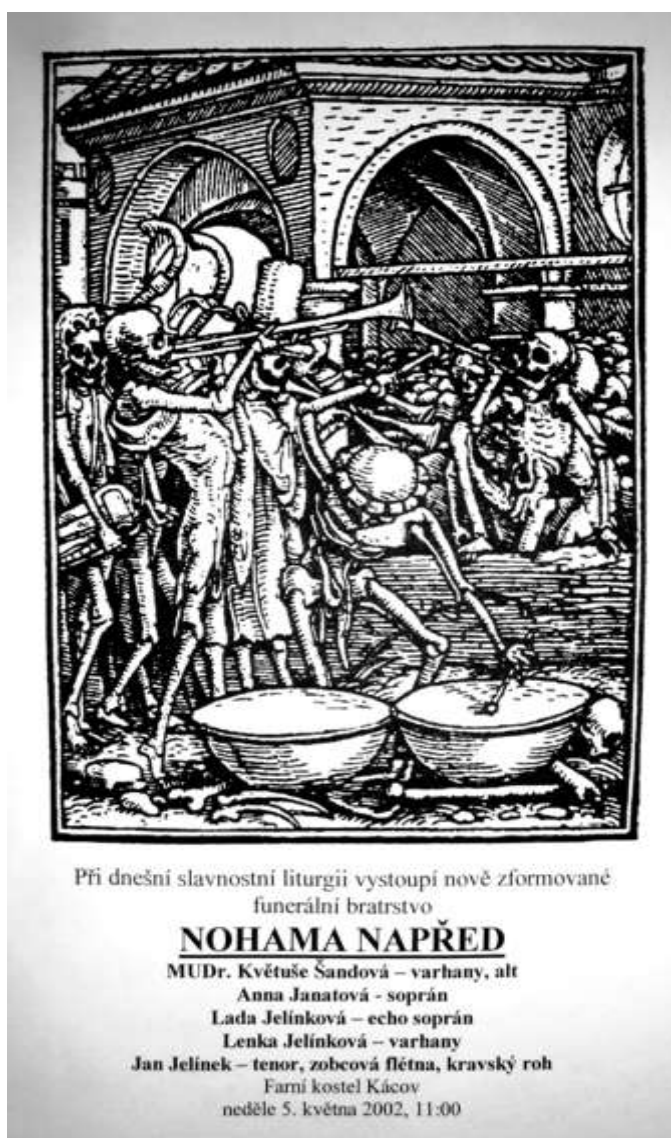
Soubor byl založen v únoru v roce 2002. Přesné datum se autorce nepodařilo zjistit, ale ví se, že to bylo v týdnu, kdy se na zkoušce sboru v osm hodin a dvě minuty slavilo⁸⁴ zvláštní datum: 20. 02. 2002 20:02.

Soubor vznikl doslova ze dne na den. Místní varhanice a zároveň zručská obvodní lékařka Květuše Šandová se rozhodla dále nespolupracovat s tehdejší kolegou pohřebním hudebníkem (důvodem byly mj. neshody ve výběru repertoáru a ve způsobu přednesu). V ten den k ní přišel do ordinace Jan Jelínek, v mládí člen místní rokové kapely a v té době začínající žalmista ve zručském kostele, oslovila

---

⁸⁴ Toto je typické pro sbor *Diphtheria* – neustále něco slaví.

ho a další den spolu zpívali na pohřební mši. Na celou věc vzpomíná takto: „Myslím, že pak nějak během týdne byl pohřeb. A já neměla s kým zpívat... A v té době – den před pohřbem – navštívil moji ordinaci Tvůj tatka. A vidím to jako dnes... jen vstoupil do dveří, hned jsem věděla, že bude se mnou zpívat. A protože jeho potíže byly takové nijaké, celou dobu jsem měla v hlavě otázku... Trochu byl překvapený, ale moji prosbu ohledně společného zpívání neodmítl. U vás doma jsme zkusili nějaké písně, byla tam i tehdy klasická – Matičko Boží, obětuj. Jinak si už nepamatuji, co jsme poprvé zpívali. Pak se k nám na pohřbu v Kácově přidala Anička, později i Dana Radilová. A dál už to víš...“

OBRÁZEK 2, PRVNÍ VEŘEJNÉVYSTOUPENÍ SOUBORU

Dnes má soubor 12 členů v tomto hlasovém obsazení: 4 soprány, 3 alty, 3 tenory, 2 basy. Zde je nutno podotknout, že naprostá většina pohřbů se koná mezi

11–15 hodinou odpolední a proto soubor vzhledem k pracovním závazkům jeho členů téměř nikdy nezpívá v plné sestavě.

Pedibus prioribus je soubor amatérských hudebníků, z nichž někteří navštěvovali lidové školy umění, jiní nikoli. Je veden farářem Jaroslavem Konečným, jehož na kůru zastupují zmiňovaní dva zakládající členové. Jaroslav Konečný ovlivnil současný hudební život na mnoha místech vlašimského vikariátu, a proto se následující text zmíní více o jeho osobě.

Jaroslav Konečný

Jaroslav Konečný se narodil roku 1961 v Opavě do hudebnické rodiny. Po studii na Pražské konzervatoři (hru na hoboj studoval ve třídě Františka Xavera Thuriho a hru na varhany u Jiřího Ropka a Jaroslava Vodrážky) a na Akademii múzických umění v Praze (hru na hoboj absolvoval u profesora Jiřího Mihule) pracoval jako hobojista v činoherním orchestru Národního divadla v Praze a od roku 1986 jako 1. hobojista operního orchestru Smetanova divadla (dnes Státní opera Praha). Současně se věnoval komorní hře v souborech: Musica philharmonica pragensis, Rožmberská kapela a Quartetto Telemann. V roce 1988 byl pokřtěn a v roce 1992 vstoupil do Arcibiskupského semináře. Roku 1998 byl vysvěcen na kněze a nastoupil jako kaplan do pražské farnosti ve Vršovicích. Po roce byl přeložen do Zruče nad Sázavou, kde působil deset let. V roce 2003 byl jmenován vlašimským vikářem. Od roku 2009 působí jako farář ve Vlašimi.⁸⁵

Jaroslav Konečný vyučoval a vyučuje řadu žáků z vikariátu hru na varhany (6 z 20 varhaníků hrajících při pohřbech ho uvedlo jako svého učitele). Jeho výuka se zaměřuje na budoucí působení varhaníka při liturgii. Autorka k němu také 5 let docházela na hodiny a i přes její málo zodpovědný přístup (a velmi malý čas, který věnovala cvičení) se jí dostalo základů improvizace, naučila se jednoduše harmonizovat písně, nastudovala některé méně náročné varhanní skladby a v neposlední řadě se dozvěděla mnoho informací z dějin hudby, mnoho informací o různých hudebních nástrojích a o hudbě obecně.

---

⁸⁵ P. Jaroslav Konečný. *Musica da Chiesa* [Online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://musica-da-chiesa.cz/zivotopis-jk.htm>

Vedle výuky varhaníků vede P. Konečný již zmiňovaný smíšený pěvecký sbor Diphtheria, se kterým pravidelně 2 hodiny týdně cvičí na vlašimské faře. Sbor zpívá při slavnostnějších liturgiích ve Vlašimi, ve Zručí, v Kácově a v dalších okolních městech a vesnicích, zřídka také koncertuje, hraje při svatbách, kterých je ale jen několik do roka, a protože velká část členů sboru tvoří Pedibus prioribus, lze říci, že hraje také při pohřbech. Nacvičování sboru i pohřebního souboru probíhá současně a i repertoáry obou hudebních uskupení jsou si velice podobné. Tímto se dostávám ke skladbám provozovaných souborem, z nichž některé napsal sám Jaroslav Konečný.

Repertoár souboru

Skladby, které soubor při pohřbech provádí, pocházejí z různých historických období, od renesance po současnost. Nyní budiž znovu podotknuto, že Pedibus prioribus je soubor amatérských hudebníků a že jejich interpretace např. renesanční polyfonie musí být hodnocena se zřetelem k tomuto faktu. Někteří členové souboru, ti kteří jsou si vědomi náročnosti interpretace staré hudby a svých možností, nejdnou vedli debaty o změně repertoáru, ale tím se dostali k problému současné liturgické hudby. Požadavek: „*aby to bylo s varhanama, aby to bylo jednodušší, aby to bylo doprovázení melodie v sopránu,*“ je pro malý amatérský sbor současný, ale k jeho splnění chybí současná liturgická hudba pro takovéto hudební těleso, která by se hodila k „nově“ reformovaným pohřebním obřadům, resp. „nové“ liturgii, a která by byla vydaná nejlépe v jedné publikaci, jako tomu bylo např. před více než 100 lety, kdy L. R. Pazdírek vydal *Pohřební písně dvouhlasé*⁸⁶ a *Nové pohřební písně a sbory*.⁸⁷

Dříve než uvedeme seznam některých skladeb, které soubor v současné době provádí, zmiňme, že některé z nich doprovází varhanní hrou, hrou na různé flétny a souborem kravských rohů, tzv. gemshornů.⁸⁸

---

⁸⁶ Zpěvník byl autorce zapůjčen z kůru v Trhovém Štěpánově. Podobné sbírky budou jistě k nalezení i na mnoha dalších kůrech u nás.

⁸⁷ Práce se blíže nezabývá problematikou předkoncilních vícehlasých zpěvníků s duchovní pohřební hudbou z počátku 20. století, ale domníváme se, že jich existuje mnohem více než tyto dva zmiňované.

⁸⁸ Gemshorn je „středověký nástroj flétnového typu vyrobený z rohů evropského i afrického skotu. Díky širokému vnitřnímu kuželu, připomíná svým tónem okarínu.“ (Pavel Číp a synové)

OBRÁZEK 3, SOUBOR KRAVSKÝCH ROHŮ (subbasový, basový, tenorový, altový, sopránový a sopraninový)

Nyní následuje ilustrační seznam skladeb zpívaných během pohřebního obřadu v kostele, skladby jsou zpívány při vstupu, před evangeliem, při obětním průvodu, při přijímání a na závěr (mariánské skladby nejsou provozovány před evangeliem a při přijímání):

Alta trinita beata	(italský anonym 15. století)
An Irish blessing	(James E. Morre)
Ave Maria	(Jacques Arcadelt)
Ave Maria	(Jaroslav Konečný)
Ave verum	(Jaroslav Konečný)
Fit porta Christi pervia	(autor neznámý)
In te Domine speravi	(Josquin Desprez)
Já bídny člověk	(autor neznámý)
Matko Páně	(Jaroslav Konečný)
Misie	(Ennio Morricone, úprava Jaroslav Konečný)
Nittida stella	(Božanův kancionál, poč. 18. st.)
O bone Jesu	(Giovanni Pierluigi da Palestrina)
O bone Jesu	(Michelangelo Grancini)
Pange lingua	(Jaroslav Konečný)
Vykoupení	(Daniel Read/Jan Laštovička)
Zdráv buď, Kriste, Boží Synu	(Jaroslav Konečný)

Ordinarium Karla Břízy zpívají zpěváci společně s lidmi, pohřební žalm vybírají ze *Zpěvů s odpovědí lidu* (žalmy zhudebněné Bohuslavem Korejsem), alelujový verš před evangeliem nahrazují hudební vložkou, při obřadu posledního rozloučení zpívá sólista Josefem Olejníkem zhudebněnou antifonu „*Věřím, že můj vykupitel žije*“ a po vynesení rakve z kostela u ní sbor zazpívá *Magnificat* pro sólistu a tříhlasý sbor od neznámého autora.

3.2.3 Hudba v obřadní síni

Z vlašimského vikariátu pouze vlašimský kněz a hrádecký kněz slouží obřad také na jiném místě než v kostele. Ve Vlašimi se jedná o obřad v *Pohřebních obřadech* označovaný jako *Pohřeb žehem*, tedy pohřeb v krematoriu, rozlučkové síni, v našem případě v obřadní síni vlašimského hřbitova. V pohřební kapli v Trhovém Štěpánově jde o *druhý způsob pohřbu*, bohoslužbu slova.

Obřadní síň ve Vlašimi

Pohřební hudba v této síni je reprodukována. Z telefonického rozhovoru s majitelkou pohřební služby ve Vlašimi, Evou Lavírovou, vyplynulo, že seznam jejich reprodukovaných skladeb je „*stejný jako všude jinde*“, myšleno v dalších krematoriích a obřadních síních v ČR. Proto v příloze 8 uvádíme repertoár reprodukovaných skladeb v nové obřadní síni na hřbitově v Olšanech, nejdelší repertoár ze všech na internetu uveřejněných repertoárů pražských obřadních síní.

Seznam je v mnoha ohledech zajímavý. Jistě neexistuje velké množství hudebních seznamů, kde by byl W. A. Mozart zařazen mezi *Harmoniku z filmu Tenkrát na Západě* a Brontosaurus (hudební skupina se zpěvákem J. Nedvědem), Smetanova Vltava po Skoupého *Vlajka vzhůru letí* či J. Suk po P. Spáleném a jeho písni *Až mě andělé zavolají k sobě*. Stejně tak je zajímavá poslední část seznamu nazvaná *Různé*, zde opravdu najdeme to, o čem nadpis hovoří, státní hymnu *Kde domov můj*, *Myslivecké halali*, duchovní píseň *Blíž k tobě*, *Bože můj*, Karla Gotta atp.

Podle Evy Lavírové patří k nejoblíbenějším/nejhranějším skladbám ve vlašimské obřadní síni tyto:⁸⁹

Ave Maria (Ch. Goudon, Caccini, G. Fauré, L. Cherubini, F. Schubert, ... Zmožek)

Až mě andělé (P. Spálený)

Nabucco, sbor Židů (G. Verdi)

Nejsmutnější loučení je s mámou

Osamělý pastevec (panova flétna, J. Last)

Píseň o smrti (Tenkrát na západě)

Poem (Z. Fibich)

Pro mámu (Holki)

Valčík na rozloučenou

Hřbitovní kaple v Trhovém Štěpánově

V Trhovém Štěpánově nemají pohřební síň, rozlučkovou místnost apod., a tak se všechny pohřby, které pozůstalí nechtějí mít v kostele, odehrávají ve hřbitovní kapli. Velice často se jedná o pohřeb nevěřícího, jehož pozůstalí také nejsou křesťany a na varhaníka, Jana Kroupu (za účelem doprovodu obřadu si do kaple vozí svoje klávesy), mají požadavky plynoucí z této skutečnosti. „*Hlavně nám nehrajte ty pánbíčkářské věci, hlavně ne ty mariánské, zahrajte třeba Ave Maria,*“ vzpomínal Kroupa na jeden z mnoha kuriózních rozhovorů.

V současné době se v této kapli uskutečnilo několik podivných pohřbů a jedná se o tom, jak se bude postupovat dále. Některé pohřby v této sakrální budově nevedl kněz, varhaníka si ale podle zvyku přizvali a během obřadu z této kombinace civilního a křesťanského pohřbu vzešly bizarní situace. Na jednom pohřbu zahrál Jan Kroupa na úvod toccatu od J. S. Bacha, po promluvě hrál další skladbu a po ní byla puštěna na přání pozůstalých reprodukováná píseň od Petra Spáleného *Až mě andělé zavolají k sobě, nechci mít na pohřbu šumaře – „A všichni se na mě otočili,*“ vyprávěl varhaník, „*potom pustili z kazeťáku dechovku a pohřeb skončil.*“

---

⁸⁹ Dodejme, že se nejedná o nejoblíbenější skladby z olšanského seznamu, ale o nejhranější vlašimské skladby, mnoho skladeb z olšanského seznamu jistě vlašimská služba nenabízí, podle slov Evy Lavírové jejich seznam není příliš dlouhý.

3.2.4 Dechové kapely

K popsání fenoménu pohřebních dechových kapel by byl zapotřebí prostor samostatné bakalářské práce, k pohřbům ve vlašimském vikariátu ale tato hudba také patří, a proto se o ní alespoň krátce zmíníme.

Dechová hudba se uplatňuje při těchto částech pohřbu: při průvodu z domu do kostela, před začátkem mše u kostela, při vynášení rakve a průvodu na hřbitov, na hřbitově. Většinou ale při všech těchto částech nehraje. V současné době téměř žádné pohřby nechodí průvod s rakví do kostela – dechová hudba tedy hrává delší dobu venku (před kostelem, kaplí, ...) před začátkem obřadu. Pokud není nebožtík pohřbíván do hrobu, pak dechovka hraje pouze při vnášení rakve a při odjezdu pohřebního vozu.

Podrobně mi popsal svou hudební produkci Jaroslav Forejt, 68letý varhaník z Kamberka a zároveň člen smuteční kapely:

„Asi půl hodiny před pohřbem začíná hrát dechovka. Já jsem i členem kapely, kde hraju na křídlovku. Na pohřeb jezdím svým autem a svážím zpěvačky. Takže oni musejí se mnou jezdit skoro o hodinu dříve. Když kapela odehraje tu půlhodinu před pohřbem, já vezmu křídlovku pod paždí a jdu do kostela na kůr.

Tam mám od zpěvaček připraveny všechny noty a texty, které potřebuji. Takže přijdu, sednu za varhany a začínám hrát a zpívat píseň na začátku mše sv. Kněz přichází k oltáři až po jejím přezpívání. Po skončení mše sv. kněz odchází do sakristie a my zpíváme konečnou píseň. Když se kněz vrátí, začíná rozloučení. Při tom hrajeme žalm (Věřím) a Zdravas Královno. Po dozpívání já vezmu křídlovku a odcházím ke kapele.

Při odnášení věnců z kostela začínají zpěvačky zpívat Matičko Krtistova už bez varhan. Většinou se připojí i lidé. Když kněz vychází z kostela a za ním nesou rakev, tak začíná hrát kapela. Doprovází celý smuteční průvod až k hrobu. Někdy je hřbitov kolem kostela, někdy je mimo obec. To přehrajem několik pochodů, než přijdem na místo.

Když položí rakev nad hrob a kapela dohraje, já odcházím k hrobu ke zpěvačkám a zpíváme píseň u hrobu. Když odzpíváme, vracím se ke kapele a hrajem tak dlouho, dokud neodejdou všichni lidé od hrobu. Hrajeme svůj repertoár a někdy i písně na přání pozůstalých.

Když jsou na pohřbu hasiči, doprovázíme je již svižným pochodem do zamluvené restaurace.“

Pro ilustraci nyní uvedeme některé skladby z repertoárů dvou dechových kapel z vikariátu.

Kapela pod vedením Josefa Nerada, která hrává ve Zdislavicích, v Trhovém Štěpánově, Hrádku u Vlašimi, v Tehově, Kácově, ve Zruči nad Sázavou a v Souticích ve složení: 1. a 2. křídlovka nebo trumpeta, tenor, baryton, doprovodná trubka, trombón a tuba, případně klarinet, někdy v doprovodu i lesní roh, hraje tyto skladby:

Svatá noc - pochod, Noc májová - pochod, Jak ty zvony smutně zvoní - pochod, Otcovský dům, Blíž k tobě, Chválu vzdejme, Kde v údolí - při vynášení, Večer tichounce se sklání, Zvonek libě, Loučím se s vámi kamarádi - při ukládání, Nejsmutnější loučení s mámou - při ukládání, Vesničko má, Pod tou naší starou lípou, Na Šumavě je dolina, Stavěli tesaři.

Kapela Bedřicha Peška ve vikariátu působící v Dolních Kralovicích a Bernarticích hraje ve složení: 1. a 2. křídlovka nebo trumpeta, tenor, baryton, doprovodná trubka, trombón a tuba. V jejich repertoáru jsou např. tyto skladby:

Poslední cíl - pochod, Plavčík - pochod, Věčný mír, Na poslední cestu, Žal srdce, Listí padá, Poslední polibek, Ach pryč a pryč, Kol slaven, Ó matko páně, K nebesům, Ó matko božská, Tisíckrát pozdravujeme tebe, Malý hošík černovlasý a Zelení hájové.

Závěr

„Hudba při pohřbech se zaměřením na katolické pohřby ve vlašimském vikariátu“

Když mi bylo asi 12 let, hráli jsme s členy souboru *Nohama napřed* na jednom pohřbu v Čestíně dohromady s tamějšími zpěvačkami (*s ženami vyššího středního věku*, jak rád říkával J. Konečný). Těmto dámám scházely varhaníky a dožadovaly se mého doprovodu. Vyslechla jsem si tenkrát pár rozčilených slov o mé neznalosti jejich známých skladeb a neschopnosti. Bohužel si nepamatuji názvy těch písní, ale myslím, že některé z nich budou v seznamu, který jsem díky této práci mohla vytvořit. Doufám, že po době strávené tvorbou bakalářské práce, bych už čestínské dámy svou pohřební neznalostí nerozčílila a dokázala bych s nimi spolupracovat.

Toto byl jeden z mnoha zážitků, které mi utkvěly v paměti. Za všechny roky mého hraní na pohřbech jsem vstřebávala spoustu informací a mnohým jsem vůbec nerozuměla, nicméně v paměti mi zůstaly a během vytváření této práce se mi některé z nich vybavovaly a začaly dávat smysl. Nemohu ale říci, že bych hudbu při pohřbech zcela pochopila. Současně s novým poznáním se objevila spousta dalších otázek, na které bych chtěla znát odpovědi, a spousta témat, o kterých bych se chtěla dozvědět mnohem více.

Mám na mysli například otázky o liturgické hudbě. Některé skladby, které varhaníci při pohřbech hrají, by nebyl žádný vzdělaný chrámový hudebník mohl označit za nevhodné a neliturgické – měl by pravdu? Jak tomu bylo s liturgickou hudbou dříve? Bylo na venkově více vzdělaných muzikantů než dnes? Jaká je historie liturgické hudby?

Když byla vypsána fakta o hudebnících z vlašimského vikariátu, nabízí se spousta otázek o příčinách a vztazích a otázek hledajících fakta další. Proč jsou stále hrány skladby z přelomu století, proč se varhaníci stali varhaníky, jaký je vztah mezi věkem a repertoárem, jaký je vztah mezi sebehodnocením varhaníka a jeho hudebním vývojem, jaký mají varhaníci vztah ke svým předchůdcům a kolegům a jak to ovlivňuje jejich produkci, mají varhaníci zájem o další vzdělávání se v chrámové hudbě, jak toho dosahují, pokud nemají – z jakého důvodu, hraje finanční stránka roli v jejich pohřební varhanické praxi, jaký je vztah mezi vírou varhaníků a jejich hudbou atd.

Byla jen krátce naznačena problematika smutečních dechových kapel, kterými by stálo za to více se zabírat. Zabývat se vývojem těchto kapel, jejími členy, jejími repertoáry, regionálními znaky atd.

Omezené možnosti bakalářské práce neumožnily zabývat se obecně tematikou smrti a pohřbů, ale smrt a pohřeb stojí na samém počátku hudby při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu a bližší vhled do problematiky by dal ucelenější obraz celému fenoménu pohřební hudby, která je s pohřby spojena už od prvních historických kultur.

Také je zde velké sociologické téma – pokles pohřebních obřadů. Podle dokumentu české televize *Smutný život posmrtný*⁹⁰ si v Praze méně jak 50% lidí zaplatí pohřební obřad. Bylo by dobré zamyslet se nad příčinami poklesu – nemůže být jednou z nich i pohřební hudba? „*Mně, kdyby na pohřbu mamky hráli Pro mámu od Holek, tak bych se tam asi složila,*“ komentovala oblíbené skladby z vlašimského krematoria moje sestra.

A naopak – ovlivňuje tento klesající počet pohřbů nějakým způsobem současnou pohřební hudbu?

Tato práce se zaměřovala na katolické pohřby, ale stejně tak by bylo zajímavé klást si otázky o pohřební hudbě u jiných křesťanů a v dalších náboženstvích.

Hudba při civilních pohřbech byla přiblížena olšanským seznamem, ale ne každé krematorium je tak velké a zajišťuje obřad pro tak různorodé obyvatele. Eva Lavírová z pohřební služby ve Vlašimi uvedla nejžádanější pohřební skladby a to vyvolává další otázky – čím tyto skladby splňují požadavky pozůstalých víc než skladby jiné, jak se tyto skladby do seznamů nabízených krematorii dostaly? Jsou nějaké podobnosti mezi skladbami?

A tytéž otázky si pokládám i u seznamu skladeb hraných při katolických pohřbech ve vlašimském vikariátu.

Také by nebylo nezajímavé sebrat veškeré notové zápisy skladeb a hudebně je rozebrat, podívat se minimálně na tóniny písní, jejich harmonizaci atd.

---

⁹⁰ *Ta naše povaha česká, Smutný život posmrtný.* TV ČT 22. 10. 2008

Dalších otázek, které podněcuje tato práce, by mohlo být vypsáno ještě mnoho.

Tento závěrečný brainstorming ukazuje mj. i na moji malou zkušenost. Dnes, když jsem nahlédla na jedno téma a snažila jsem se ho systematicky popsat, vím, že téměř každá odpověď na výše vypsané otázky by znamenala novou minimálně bakalářskou práci, že některé otázky jsou nezodpověditelné a velké množství odpovědí by výrazně zasahovalo do jiného oboru, než je ten, který studuji. Nicméně mě těší, že ve mně práce tyto otázky vyvolává. Co je nejlepší, nevyvolává otázky, ale jenom nadšený a bezeslovný obdiv, pokoru a radost. Co sice není nejlepší, ale je pořád dobré, otázky prý podněcovat musí.

Resume

This work speaks about Vicariate of Vlašim, liturgical music and music used during the catholic funerals in the Vicariate of Vlašim. It tries to answer the question: How does the music that is usually played by musicians during catholic funerals at the Vicariate of Vlašim look like?

And there are the cardinal results of the research:

There are 9 parishes on the vicariate of Vlašim and 21 organists play here during funerals. There is also one funeral choir called *Pedibus Prioribus* which is directed by Jaroslav Konečný, the vicar of Vlašim. Organists (without the choir) play together over 200 compositions.

There are two another places (not churches) where priests makes obsequies: the cemetery chapel in Trhový Štěpánov and the ceremonial hall in Vlašim. The organist plays in the cemetery in Trhový Štěpánov. Music is played from a CD player in the ceremonial hall in Vlašim.

Zdroje

ADAM, Adolf. *Liturgika*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-420-1.

ARCIBISKUPSTVÍ PRAHA. Naše arcidiecéze. *Arcibiskupství pražské* [Online]. © 2012 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/nase-arcidieceze/C4%9Bny%20liturgie/>

CIKRLÉ, Karel a SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Rosice: Gloria, 1999. ISBN 80-86200-13-2.

ČALA, Antonín. *Duchovní hudba*. Olomouc: Krystal, 1946.

ČESKÁ SEKCE VATIKÁNSKÉHO ROZHLASU. Summorum Pontificum, o užívání římské liturgie, předcházející reformě z roku 1970. *Radio Vaticana. cz* [Online]. © 2003-2012 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=8050#ftn6>

Český misál. Praha: Česká liturgická komise, 1983.

Dokumenty o liturgické hudbě. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/dokumenty.html

DUKA, Dominik. Proměny liturgie. *Amen* [Online]. 2000, č. 11 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: [http://www.krystal.op.cz/amen/2000/Amen11-00.htm#Prom%//](http://www.krystal.op.cz/amen/2000/Amen11-00.htm#Prom%/)

Eric Clapton/Tears in heaven. In: *Youtube* [Online]. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=AscPOozwYA8>

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.

Hosana 2: zpěvník křesťanských písní. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-543-1.

Hosana: zpěvník křesťanských písní. 5. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-768-X.

HRADILEK, Pavel. Liturgická hudba v římskokatolické církvi. *Getsemany* [Online]. 2010, č. 218 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/2712>

Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí. 9. vyd. Praha: Zvon, 1999. ISBN 80-7113-238-1.

Katalog Arcibiskupství pražského [Online databáze]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z neveřejných internetových stránek: <https://katalog.apha.cz>

Katalog pražské arcidiecéze 2011. Praha: Arcibiskupství pražské, 2011.

Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994.

Kongregace kněží Mariánů. *Hrádek, poutní místo navštívení Panny Marie* [Online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://hradek.speaker.cz/?q=node/6>

KÖNING, Franz a WALDENFELS, Hans. *Lexikon náboženství*. Praha: Victoria publishing, 1994. ISBN: 80-85605-51-1.

Konstituce o posvátné liturgii: Sacrosanctum Concilium. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm

Kurz pro amatérské chrámové hudebníky. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/files/info_kurs_apha.pdf?SSID=a0007bf55e858896582845ef22141e04

MICHELS, Ulrych. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-238-3.

Musica sacra. *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm#mse

Nový biblický slovník. Praha: Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-193-4.

Otevřený dopis mladých lidí všeho věku. *Pastorace.cz* [Online.] [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.pastorace.cz/texty-stazeni/ruzne/otevreny-dopis-o-liturgii-2009-10.htm>

P. Jaroslav Konečný. *Musica da Chiesa* [Online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://musica-da-chiesa.cz/zivotopis-jk.htm>

PAZDÍREK, L. R., ed. *Pohřební písně dvouhlasé: Lidové vydání na staré i nové texty*. Brno: tiskem C. G. Rödera v Lipsku.

Píšťaly ze zvířecího rohu. *Pavel Číp a synové* [Online]. [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.histnastroje.gajdy.cz/zvireci_rohy.php

PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království českého: Arcidiecéze pražská díl III. Vikariáty: Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský*. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1909.

Pohřební obřady. Praha: Sekretariát České liturgické komise, 1972.

RADKOVSKÝ, František. Biskup Radkovský vyzývá k diskusi. *Res Claritatis* [Online]. Vydáno: 20. 10. 2009 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://www.claritatis.cz/zpravy/z-domova/biskup-radkovsky-vyzyva-k-diskusi/3345?PHPSESSID=a8902920640af1a38b9d12139a344010>

RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. Praha : Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-140.

Rukověť nejen pro varhaníky. Praha: Psalterium, 2007. ISBN 978-80-254-0883-4.

SALAJKA, Milan. *Slovník náboženských a teologických výrazů a pojmů*. Praha: Blahoslav, 2000. ISBN 80-7000-504-1.

Skladby výběr: Nová obřadní síň - hřbitov Olšany. *Pohřební služba HELFI* [Online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.pohrebnisluzba-helfi.cz/cs/vyber-skladeb/>
Repertoar- reprodukovanych-skladeb-Nova-obradni-sin-hrbitov-Olsany

Slovník pojmů. *Katolik.cz* [Online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.katolik.cz/cirkev/slovník.asp#m>

STEMBERGER, Günter. *2000 let křesťanství: Ilustrované církevní dějiny s více než 1300 barevnými vyobrazeními a slovníkem pojmů z církevních dějin*. Kosení Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-388-5.

ŠMÍD, František. *Předpisy katolické církve týkající se liturgické hudby*. In: *Společnost pro duchovní hudbu* [Online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/predpisyn.htm#pozn

Ta naše povaha česká, Smutný život posmrtný. TV ČT 22. 10. 2008

TRETERA, Jiří-Rajmund a HORÁK, Zábaj. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3614-3.

VARHANÍCI UHERSKÝ BROD. Papež upozorňuje na vědomě i nevědomě opomíjená kritéria sakrální hudby. *Varhaníci římskokatolické farnosti Uherský Brod* [Online]. © 2009-2012 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.organist-ub.cz/news/papez-upozornuje-na-vedomne-i-nevedomne-opomijena-kriteria-sakralni-hudby/>

Varhaník František Šmíd. *Římskokatolická farnost u sv. Petra* [Online]. [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://svatypetr.webnode.cz/hudba/varhanik-a-schola/>

VARHANÍK: časopis pro varhanickou praxi. Dačice: Karmelitánské nakladatelství. Vychází 6x ročně. ISSN 1212-5334

Zpěvy s odpovědí lidu. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-484-9.

Přílohy

příloha 1, otevřený dopis a první reakce biskupa Radkovského

V Praze, 7. října 2009

Adresáti: Arcibiskupství pražské, Česká biskupská konference, Sekce pro mládež ČBK, Apoštolská nunciatura ČR

Na vědomí: Svatý Stolec, Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, katolická média

OTEVŘENÝ DOPIS MLADÝCH LIDÍ VŠEHO VĚKU O LITURGII

Vaše Eminence, Excellence, drazí bratři a sestry,

jsme velice rádi, že jsme v naší vlasti mohli přivítat Svatého otce Benedikta XVI. a jsme vděční všem, kteří se přičinili o zdárný průběh této vzácné návštěvy. Zároveň spatřujeme i jisté významné nedostatky, které ji provázely a které vyrůstají z praxe některých míst a společenství. Chceme jim věnovat následující řádky s nadějí, že napříště se jim podaří zamezit.

V žádném případě nechceme prezentovat naše hudební a estetické preference, ale při psaní dopisu vycházíme z učení Církve a ducha koncilních a papežských dokumentů, jejichž seznam uvádíme na konci dopisu.

Vedle převážně dobrých dojmů z celé série akcí s Benediktem XVI. nás velmi nepříjemně zasáhla hudební složka Eucharistické liturgie ve Staré Boleslavi, která působila velice diletantsky. Problém ještě podtrhuje skutečnost, že liturgii celebroidl hudbymilovný papež, který je dobře znám jako člověk s mimořádným estetickým cítěním, vyvinutým smyslem pro krásno, hudebním vkusem a hlubokým chápáním liturgie. Hudba ve Staré Boleslavi však dosahovala takové dekadence, že způsobená ostuda se dá připodobnit k situaci, kdy bychom papeži připravili ke mši svaté místo kalicha z ušlechtilého kovu jeho plastovou napodobeninu a místo vkusného ornátu igelitovou pláštěnku (byť by byla v příslušné liturgické barvě).

Při srovnání se světským přivítáním papeže ve Španělském sále Pražského hradu, kde bylo provedeno Dvořákovo Te Deum, zatímco na mši svaté zněly laciné popové skladby světského charakteru (byť se zbožnými texty a technicky poměrně dobře zahráné), se stydíme o to více.

Jaké jsou konkrétní důvody našeho tak silného rozhořčení?

Nevhodný hudební styl

Liturgickou hudbou (musica sacra) se koná bohoslužba, a proto by se měla vyznačovat posvátností a krásou formy. Byť je hudba použita ve St. Boleslavi emočně

velmi působivá, pro použití při mši svaté je naprosto nevhodná, neboť není posvátná, a lidem, jimž je vlastní užití různých hudebních stylů jako výrazového prostředku, účinně brání usebranosti a prožití hlubokého mystéria Nejsvětější Oběti. Redukovat duchovní prožitek na pouhý významuprostý emoční zážitek je velmi nebezpečné! Velmi to zavání konzumismem, který papež i během své návštěvy u nás opakovaně kritizoval.

Použité skladby hudebně vycházejí z popu a beatových hnutí, kterým zcela evidentně nešlo o oslavu Boha, ani si nekladly za cíl vyjádřit transcendentální myšlenky a pohnutky. Bylo by velice naivní domnívat se, že tato podstata se napraví pouhým dosazením zbožného textu.

Tento na osobě interpreta závislý styl také svádí mnohem více k teatralnosti, takže interpreti jsou pokoušeni, aby zpívali a hráli více pro slávu svou než Boží. A tak, i když může být původní úmysl hudebníků zcela čistý, je zřejmé, že kvůli lidské slabosti část sebestřednosti do liturgie přece jen pronikne.

Často slyšíme tvrzení, že tento styl hudební složky liturgie přivede více lidí k Bohu a církvi.

Toto tvrzení důrazně odmítáme. Jednak proto, že cílem liturgie a tím i liturgické hudby nemá být evangelizace, ale oslava Boží a posvěcení věřících. Ale zastavme se hlouběji u této námítky: i kdyby byla pravda, že tato hudba přivede někoho k církvi, osobní zkušenosti mnohých z nás ukazují, že množství těch, které odradí a kterým cestu k Církvi uzavře, je mnohem vyšší. **Dosud nevěřící veřejnost u televizních obrazovek to nadto pokládá za populismus, který má přivábit mladé.**

A navíc: tato líbivá a povrchní hudba přiláká opět především povrchní lidi, zatímco dokonale odradí lidi kulturní, vzdělané a přemýšlivé. Opravdu místní církve tyto lidi ve svém lůně nechce?

A především: jsme přesvědčeni, že jedině z pozemských věcí, co přivede lidi blíže k Bohu, je naše svatost a láska, která znamená přát milované osobě jen to skutečné dobré. Uchylování se k evangelizaci a především pastoraci prostřednictvím lacině líbivé hudby usvědčuje některé z nás z toho, jak malou důležitost lásce a svatosti přikládají.

Použití hudebního braku při liturgii nejen deformuje hudební vkus křesťanů a znevažuje mínění o Církvi v myslích mnohých nevěřících, ale především **zásadně devaluje hodnotu celé liturgie**, neboť „hudba a zpěv jsou integrální součástí liturgie“, jak učí konstituce „Sacrosanctum concilium“ II. Vatikánského koncilu a jak také papež Benedikt XVI. výslovně připomněl 13. září 2006 při požehnání varhan v Řezně.

Působením nevhodné hudby při liturgii se pomalu vytrácí schopnost společenství vnímat podstatu liturgie, což vede k ještě hlubším hudebně-liturgickým nešvarům, a tak se roztáčí spirála, na jejímž konci je ztráta víry.

Jak si vysvětlit toto ignorování hudebně-liturgických předpisů církve? Částečnou odpověď můžeme najít na polooficiální stránce papežské návštěvy, kde je článek nazvaný „Jen si broukej“, jehož obsahem jsou „noty písní, které se budou zpívat při

mši“ uveden slovy: „Co by to bylo za setkání bez zpěvu, že;-)“. Možnou příčinou je tedy de facto redukce mše svaté (zpřítomnění kalvárské oběti Ježíše Krista) na pouhé setkání, spolčo. Samozřejmě společenský aspekt liturgie nemůžeme pominout, ale nemůžeme jej ani takto přeceňovat. Takto se zdá, že se situace v liturgické hudbě vymyká odpovědným osobám z rukou. Hrozí, že se Pán Bůh bude z liturgie pomalu, ale jistě vytrácet.

Setkali jsme se též s tvrzením, že Direktorium pro mše s dětmi provozování námi kritizovaného hudebního stylu při liturgii dovoluje. Toto tvrzení je – jak se může každý čtenář direktoria přesvědčit – hrubou demagogií.

Mládež a (liturgická) hudba

Nesouhlasíme s tím, aby byl styl bigbítu, folku či pop-music na bohoslužbách pro mládež provozován téměř výhradně. Lidí milujících kvalitní hudbu je mnoho i v církvi a mezi mládeží a toto škatulkování (mladý = „kytarák“) je od účasti na akcích určených mládeži odrazuje.

Mládež není jen masa oplývající průměrným intelektem, ale také velmi vzdělaní lidé s vytříbeným vkusem – jak mimochodem poznamenal P. Tomáš Halík, který právě v nich vidí do budoucna cílovou skupinu, z níž může povstat nejvíce nových konverzí. Sama hudební složka liturgie ve vysokoškolské farnosti u nejsv. Salvátora to dokládá. Nesouhlasíme se závěrem, který vyplynul z dialogu jednoho kněze a Václava Moravce na ČT24, že varhany jsou pro důchodce. Je mnoho „kytarových babiček“ a mnoho „varhanních“ mladých. Spíš je to záležitost vyspělosti vkusu, vzdělání a liturgicko-hudební praxe, kterou jsou formováni.

Především rozhodně nelze hodnotit vhodnost použité liturgické hudby podle počtu lidí, kterým „se to líbí“. To je velice povrchní, komerční přístup.

Pokud by se písně použité ve Staré Boleslavi a jim podobné zpívaly mimo mši svatou, naprosto nic bychom nenamítali!

Výběr písní a interpretace žalmu

Naprosto nechápeme, proč byly při liturgii použity téměř výhradně písně převzaté ze zahraničí, v nichž navíc není ani jediné slovo o sv. Václavu, z jehož slavnosti byl mešní formulář. **Vzhledem k tomu, že naše země i církev disponuje skutečně obrovským duchovně-kulturním bohatstvím (jak připomněl i Svatý otec), je to naprosto absurdní.**

Za ještě absurdnější považujeme způsob interpretace žalmu. I v očích Svatého otce bylo možno zpozorovat velké rozpaky (vizte záznam v archivu ČT). Světsky pojatá interpretace rockerem v černých brýlích a neuměle složená hudba není adekvátní přednesu Božího slova.

Participatio actuosa – účast lidu

Společný zpěv při liturgii je velmi důležitý, napomáhá sjednocení přítomných a prohlubuje vzájemné duchovní prožívání. Tím, že byly zvoleny pro většinu účastníků neznámé písně, došlo k tomu, že zpívala jen malá část společenství. Zejména u sponsoriálního žalmu, kde je účast všech na odpovědi více než žádoucí, mlčeli dokonce koncelebrující biskupové a kněží. Všeobecně známou píseň Svatý Václave lid naopak zpíval mohutně a jásavě, takže nelze argumentovat tím, že se lidu nechtělo zpívat. Přítomní zpívat chtěli, ale vzhledem k volbě písní se nedokázali připojit.

Aklamace

Projevilo se všeobecné zmatení lidu, kdy při aklamacích část lidu odpovídala dle nápěvu P. Olejníka a část chorálně. Dokonce i jáhen před Evangelie použil nápěvy P. Olejníka, ač byla celá zpívaná mše sv. chorální. Ukázalo se, jaký zmatek vládne mezi českými katolíky v nápěvech odpovědí a jaký může vzniknout z liturgie kočkopes, při kterém i ti, kdo se o odpovědi pokoušejí, zmateně umlkají. Pro sjednocení zpívaných odpovědí by velmi pomohlo, kdyby bývaly byly vhodně doprovázeny.

Celkové pojetí

Pokud zpěv skončil dříve, než doprovázený liturgický úkon, byli jsme svědky toho, jak se sloka opakovala několikrát stále dokola do té doby, než to časově „vyšlo“, jindy byl čas vyplněn improvizací více než podivnou. Pokud by se některého z těchto nedostatků dopustil varhaník v kterékoliv farnosti, byl by přinejmenším ostře napomenut. Bigbítovým „scholám“, které mohou vše, to však vždy prochází. I při papežské bohoslužbě.

Závěr

Víme, že mnohým z těch, kteří mši svatou ve St. Boleslavi připravovali, se nedostalo příležitosti naučit se rozlišování mezi kvalitní a nekvalitní hudbou, vkusností a nevkusností, vhodností a nevhodností atd. Nemáme jim to samozřejmě ani v nejmenším osobně za zlé, i když je třeba zvážit, nakolik tím pádem byli k této přípravě kompetentní. Mohli si ale uvědomit, že Benediktu XVI. tato schopnost dána byla, a tak mohli zabránit proběhlé ostudě alespoň z úcty k němu, když už pominuli církevní hudebně-liturgické předpisy.

Závěrem musíme důrazně upozornit všechny čtenáře, že tímto dopisem nechceme v žádném případě nikoho ze zúčastněných odsoudit ani nechceme vyvolávat zlobu, nenávist či rozkol mezi křesťany, jak je nám často v podobných případech neoprávněně vytýkáno. Naopak, vážíme si toho, že můžeme s bratry a sestrami vytvářet společenství lásky a naším jediným cílem je kvalitu našeho vztahu s Bohem i mezi sebou navzájem prohloubit.

Jaký je smysl tohoto dopisu?

Kritikou liturgie ve Staré Boleslavi nechceme plakat nad rozlitym mlékem, to by bylo zbytečné. Naším cílem je na příkladě této bohoslužby (která je jen špičkou ledovce) ukázat na tristní stav liturgické hudby v některých společenstvích v celé naší zemi a požádat Vás o nápravu.

S nehlubší pokorou a současně s vědomím spoluodpovědnosti za liturgickou hudbu:

- Vyzýváme Českou biskupskou konferenci, aby se vážně a aktivně zabývala stavem liturgické hudby v České republice a vytvořila „Sekci pro liturgickou hudbu ČBK“, v níž by byli zaměstnáni skuteční odborníci a která by nesla za tuto oblast odpovědnost.
- Vyzýváme naše biskupy, aby už se nadále nezříkali své zodpovědnosti za liturgii (a tím i lit. hudbu) ve svých diecézích a začali podnikat kroky k pečlivé, kvalifikovaně vedené a široce dostupné liturgické výchově varhaníků i ostatních aktivistů v oblasti liturgické hudby.
- Žádáme ČBK, Sekci pro mládež ČBK a Arcibiskupství pražské o odpověď na tento dopis.
- Žádáme ty, kdo byli za liturgii ve Staré Boleslavi zodpovědní o vysvětlení své neposlušnosti církevních dokumentů.
- Žádáme také o vysvětlení kritérií, podle nichž byli vybíráni ti, kteří hudební složku připravovali a realizovali.

V úctě a s poděkováním za řešení Vás zdraví a hojnost darů Ducha sv. Vám vyprošují iniciátoři dopisu:

Bc. Jan Staněk OFS, 23 let

ředitel kůru ve Velkých Popovicích, člen výboru Společnosti pro duchovní hudbu, šéfredaktor <http://www.varhanici.info/>

Mgr. Radek Rejšek, 50 let

pedagog konzervatoře v Č. Budějovicích a na Filmové akademii v Písku, varhaník a carillonista pražské Lorety, šéfredaktor časopisu Varhaník, redaktor ČRo 3

Ing. Pavel Marek, 47 let

liturgický varhaník, šéfredaktor <http://www.varhany.org/>

Vít Janata, 21 let

zvukař, varhaník a carillonista na pražské Loretě

Pavla Kříženecká, 31 let

liturgická varhanice, choralistka, členka Týnské scholy

BcA. Přemysl Kšica, 27 let

student Hochschule für Kirchenmusik ve Stuttgartu, ředitel kůru u Panny Marie Sněžné v Praze, profesionální koncertní a liturgický varhaník

Martin Moudrý, Dis., 23 let

ředitel kůru u sv. Vojtěcha v Praze, profesionální varhaník, student HAMU, moderátor duchovní hudby na Arcibiskupství pražském

Miroslav Pošvář, 43 let

ředitel kůru v Řestokách a Podlažicích, zástupce šéfredaktora <http://www.varhanici.info/>

Miloslav Šimek, 30 let

ředitel kůru v Praze–Modřanech, profesionální sbormistr, umělecký vedoucí chlapeckého pěveckého sboru Pueri Cantate

Ing. Petr Vlasatý, 28 let

středoškolský učitel a varhaník na Hoře Matky Boží u Králík

Použité a související dokumenty a literatura:

- „Mottu proprio“ Pia X.
- Konstituce „Divini cultus“ Pia XI. o posvátné hudbě
- Liturgická konstituce „Sacrosanctum concilium“ II. Vatikánského koncilu
- Instrukce „Musica sacra“
- Joseph Ratzinger: „Duch liturgie“
- Direktorium pro mše s dětmi

Poznámka: Slovo schola dáváme do uvozovek, neboť za scholu považujeme toliko uskupení zpívající hudbu chorální nebo polyfonickou.

Poznámka 2: Ve smyslu našeho dopisu pojednává též publikace Příručka pro varhaníky autorů Karla Cirkleho a Jiřího Sehnala, vydaná nakladatelstvím Gloria Rosice v r. 1999 s církevním schválením. Dovolíme si několik citátů:

- str. 112: Považujeme za scestné, dává-li se pojmenování „schola“ skupině zpěváků doprovázených kytarou.
- str. 176: Nelze se smiřovat s pronikáním pokleslých hudebních hodnot do kostela jen proto, aby se církev zalíbila lidem s nízkým vkusem.
- str. 191: Se svobodou souvisí též odpovědnost. Ta zavazuje chrámového hudebníka provádět hudbu:
  1. podle liturgických předpisů,
  2. volit repertoár umělecký nebo alespoň vkusný podle možností zpěváků a hudebníků a podle kulturní úrovně (nikoliv vkusu) přítomného Božího lidu,
  3. působit v chrámové hudbě tak, aby přispívala nejen ke zvýšení zbožnosti při liturgii, ale i ke kulturnímu povznesení daného společenství.

(Zdroj: *Pastorace.cz*)

Biskup Radkovský vyzývá k diskusi

První reakce na protestní dopis varhaníků.

1) Bohoslužba ve Staré Boleslavi byla prvoplánově určena mládeži. Proto byl výběr hudby takový, to znamená hudba ve stylu popu i běžný mešní repertoár, aby si "přišli na své" všichni.

2) Svatý otec při cestě od oltáře se zastavil u stanu s popovým orchestrem a sborem a radostně jim kynul, jak jsem zblízka viděl, takže to asi s jeho negativním šokováním nebylo tak zlé.

3) Podepsaní odborníci se asi nikdy nezúčastnili světových setkání mládeže se Svatým otcem. Sám jsem byl na setkání v Paříži a v Římě s Janem Pavlem II. a v Kolíně s Benediktem XVI. Tam všude se hraje a zpívá takováto hudba při bohoslužbách. Asi nebyli ani na celostátních setkáních mládeže u nás (byl jsem na mnoha). I tam to je s hudbou podobně. V žádném případě bych nemohl tvrdit, že na těchto setkáních chybělo hluboké duchovní soustředění účastníků. To ostatně nechybělo ani ve Staré Boleslavi, jak o tom svědčí atmosféra ticha a soustředění, stejná jako byla předtím i v Brně. To na Svatého otce, pokud vím, velmi zapůsobilo.

4) Věřím, že autoři dopisu jistě znají Truvérskou mši Petra Ebena (sám jsem ji kdysi při bohoslužbě zpíval). Je ovšem pravda, že nám pro bohoslužbu (jakéhokoliv zaměření a pro mladou generaci zvláště) kvalitní písně chybějí, takže bych tento dopis považoval za výzvu, kterou si sami autoři dali k takové skladatelské aktivitě. Je ovšem třeba vědět, že oblibu t a tedy i hojné užívání skladba dosáhne pro svou kvalitu a schopnost oslovit a chytit za srdce melodií i textem. V tomto případě zvláště mladé, které je třeba takovou hudbou zároveň vychovávat nejen duchovně, ale i esteticky. Nařídít se to nedá. Vzpomínám rovněž na autory zpěvů z Taizé, zvláště na J. Berthiera, kteří v tom mohou být vzorem, nebo aspoň podnětem.

Tématika by byla jistě na delší diskusi a snad k ní také dojde. Je velmi nutná, protože se zde zbytečně rozvírá propast živená emocemi a to nám v současné situaci moc nepomůže.

Modlím se za všechny, kteří pro duchovní a zvláště liturgickou hudbu u nás pracují, a to ve všech jejích žánrech a zaměřeních.

František Radkovský.

(Zdroj: *Res Claritatis*)

příloha 2, Vlašimský vikariát

(Zdroj: Katalog pražské arcidiecéze 2011)

příloha 3

KATOLICKÉ POHŘBY VE VLAŠIMSKÉM VIKARIÁTU – DOTAZNÍK pro VARHANÍKY a SBORMISTRY

obecné

Jméno a příjmení: .....

Věk: ..... let

Jako varhaník sloužím ..... let

Jsem varhaníkem na kůrech (jméno kostela a města/vesnice):

.....
.....

Jaké máte hudební vzdělání, kdo vás učil?

.....

týkající se pohřbu

Při pohřbech hrávám (alespoň 3x do roka) v těchto kostelích:

.....
.....

Při pohřbech hraji **nejčastěji** (podtrhněte jednu z možností):

a) sám/sama

b) s 1-2 zpěváky

c) s hudebním tělesem

– název tělesa: .....

– počet členů v jednotlivých hlasech: S: A: T: B:

Odkud jste se dozvěděl/a, **co, jak a kdy hrát** při **pohřebních obřadech**?

.....
.....

Mají pozůstalí tendenci do hudební složky pohřbu zasahovat, tj. objednávat si konkrétní skladby? Pokud ano, jeví v tomto ohledu nějaké preference (konkrétní žalmy, oblíbené skladby zemřelých, zpopularizované skladby klasické hudby, ...)?

.....
.....

REPERTOÁR

Zde Vás velice prosím, abyste uvedl/a Váš pohřební repertoár – **seznam všech skladeb a zpívaných částí mše** (uvedte i ordinaria, žalmy,...), které při pohřbech provádíte.

NÁZEV, AUTOR	hráno v těchto částech mše: (uvedte tam, kde to nevyplývá přímo z názvu)

příloha 4, Varhanický kurz

Arcibiskupství pražské pořádá

KURZ PRO AMATÉRSKÉ CHRÁMOVÉ HUDEBNÍKY

Kdy a jak?

Začátek kurzu je stanoven na září 2012 a jeho trvání je 2 školní roky. Individuální výuka varhan probíhá jedenkrát týdně, výuka zpěvu jedenkrát za dva týdny ve skupinkách po 2-3 osobách. Druhá sobota v měsíci je vždy věnována skupinové a hromadné výuce odborných předmětů. Součástí kurzu je i týdenní soustředění s intenzivní výukou v době letních prázdnin, vždy před začátkem každého školního roku. Tímto soustředěním kurz začíná a účast je pro všechny studenty povinná. Termín pro první školní rok je 9. 7. až 15. 7. 2012, místo konání Sv. Hora. Každý školní rok je zakončen závěrečnou zkouškou ve formě ústní a písemné zkoušky a praktické zkoušky formou hry při liturgii. Frekventanti získají po absolvování kurzu certifikát o jeho absolvování.

Kde?

Skupinová a kolektivní výuka probíhá v prostorách přiléhajících ke kostelu Nejsvětějšího Srdce Páně na Náměstí Jiřího z Poděbrad u digitálního nástroje. Přehrávky, náslechy a liturgické praxe formou hry při mši sv., jsou konány po předchozí domluvě v různých pražských chrámech.

Kurzovné?

Je uplatňováno ve výši 1500,- Kč za půl roku. Studenti a sociálně slabší účastníci kurzu mají nárok na slevu. Z motivačních důvodů bude přesto kurzovné v přiměřené výši, po předchozích zkušenostech, uplatňováno.

Jak se přihlásit?

Vyplňte, prosím, co nejdříve přiloženou přihlášku (kapacita kurzu je omezená) a zašlete na níže uvedenou adresu.

Uzávěrka přihlášek je 15. 4. 2012

Vážení hudebníci,

při Arcibiskupství pražském již delší čas funguje kurz pro amatérské chrámové hudebníky. Kurz probíhá v pravidelném dvouletém intervalu a koná se pod odborným vedením MgA. Miroslava Pšeničky. Nabízí komplexní vzdělání chrámovým hudebníkům: varhaníkům, sbornistrům a ředitelům kůrů. Následující školní rok 2012-13 bude otevřen další běh kurzu a proto bychom zájemce o studium rádi informovali o termínu přijímacích zkoušek, průběhu kurzu a naleznete zde i kontakt, na který se můžete obrátit s Vašimi dotazy.

Proč?

Cílem kurzu je pomoci k zušlechtnění liturgie tím, že bude vychovávat novou, náležitě formovanou generaci chrámových hudebníků a poskytovat možnost dozdělení a kultivace chrámovým hudebníkům již v praxi fungujícím, jež tuto potřebu pocítují.

Co je náplní?

Kurz má frekventantům poskytnout komplexní formaci, vše nutné, co budou potřebovat pro svou službu při liturgii. To zahrnuje jak individuální, tak skupinovou výuku předmětů, potřebných pro vykonávání funkce varhaníka, sbornístra a regenschorio: hra na varhany, liturgická varhanní hra a improvizace, liturgika, sbornírovství, zpěv, gregoriánský chorál, hudební teorie, dějiny hudby, nauka o varhanách.

Pro koho?

Kurz je určen pro všechny zájemce o liturgickou hru a praktickou službu v našich chrámech, pro mladší i starší studenty. Podmínkou je pouze určitá hudební vyspělost, která bude prozkoušena při přijímacích zkouškách a opravdový zájem o službu při liturgii. Kurz nemá být alternativou výuky hry na varhany při hudebních školách, ale má vychovávat praktické liturgické hudebníky.

Přijímací zkouška:

Všichni přihlášení uchazeči budou pozváni k přijímací zkoušce, která se bude konat v **sobotu 28. 4. 2012** (9.00 až cca 14.00).

Požadavky k přijímací zkoušce:

(pro přijetí do kurzu není nutné aby uchazeč již hrál na varhany, důležitější je jeho obecně-hudební a technická vyspělost, kterou může prokázat jak hrou na klavír, tak i na varhany a jeho skutečný zájem o službu při liturgii)

Hra na klavír:

- 1) přednes dvou skladeb přibližně této úrovně: J. S. Bach: Malá preludia, sonáty (sonatiny) Videňských klasiků, nebo jiné klavírní, či varhanní skladby této technické úrovně
- 2) jedno Duchův doprovod jedné lidové písně, nebo písně z Kancionálu dle vlastního výběru (možno zahrát i na varhany)

Hudební teorie:

Základní vědomosti z hudební teorie, znalost základních intervalů, rozpoznání durových a mollových akordů, opakování jednoduchých rytmických modelů.

Zpěv:

Přednes jedné lidové písně, nebo písně z kancionálu dle vlastního výběru.

Další dotazy rád zodpovím na adrese:

MgA. Miroslav Pšenička
Arcibiskupství pražské
Hradčanské nám. 16
119 02 Praha 1 - Hradčany

e-mail: psen@centrum.cz

(Zdroj: Společnost pro duchovní hudbu)

příloha 5,

**Seznam skladeb prováděných při katolických pohřebních obřadech
ve vlašimském vikariátu**

Ach, jak ve mně srdce hoří (A. Michna)	Děkujem Ti, Otče
Ach, již nemůže jinak býti	Děkujem, maminko, mnohokrát
Aleluja a verš před evangeliem (B. Zavřel)	Dítky drahé, přišla chvíle
Aleluja a verš před evangeliem (J. Olejník)	Do hlubin lásky Ježíše
Anděl lásky svaté vlá (Pohřební písně, sestavil J. Hluchán)	Do ráje nebes (B. Korejs)
Antifona k přijímání, Flp 3, 20-21 (J. Olejník)	Dokonány žití boje
Antifona vstupní, 1 Tes 4,14; 1 Kor 15,22 (J. Olejník)	Dooral jsi brázdu svoji
Apoštolská (Hosana)	Dotlouklo srdce matky
Ave maria (C. Goudon)	Hluboké mlčení
Ave maria (F. Schubert)	Hospodin je mé světlo a má spása(J.Olejník)
Ave maria (Hosana 2)	Hospodin je můj pastýř (A. Dvořák)
Ave verum (W. A. Mozart)	Hospodin je můj pastýř (J. Olejník)
Až jednou (Hosana)	Hospodine, bože, kdybys nepravosti vážil
Až pomine tento svět	Chorální zádušní mše
Až se naplní čas (Hosana)	Já chci vždy s tebou být, ó pane můj
Až zazní hlas zvonův (Hosana)	Já jsem vzkříšení a život (B. Zavřel)
Bárka (Hosana)	Jen jednu matku člověk má
Beránku Boží k tobě jdu	Jezu, ty jsi moje síla (J.S. Bach)
Blíž k Tobě Bože můj (Kancionál)	Ježíš nejkrásnější (Hosana)
Bože (Mešní zpěvy)	Ježíši, chlebe andělský (Mešní zpěvy)
Bože pamatuj, responsorium (J. Olejník)	Jít dále velel tobě pán
Bože před tvou velebností (Kancionál)	Již konec všem mým bolestem
Bože věrným zemřelým (Kancionál)	již tě není, již ti zhasla svíce
Břemeno žití	Již úkol dokonán
Bůh můj mi dostačí (Kancionál)	K nebesům dnes zalet písni (Kancionál)
Časem i tvrdá puká skála	Kde jsi Jezu, spáso má (Kancionálu)
Časný život moji drazí, nápěv Večer tichounce se sklání	Kdo chce mi sloužit (B. Zavřel)
Části nešpor za zemřelé (B. Zavřel)	Když slunce jas
Čechy krásné	Když těžkou rukou
České requiem - Kyrie	Klaním se Ti vroucně (Kancionál)
Dej mi Pane, bdělé srdce (Kancionál)	Konám poslední svou cestu
Děkujem Ti, matko, tisíckrát	Kostelíček
	Krásnou vlast
	Largo (G. F. Händel)
	Largo, Veliký pane náš (A. Dvořák)

Lehké odpočinutí zemřelým dej, Pane
Loučím se s přáteli
Loučím se s vámi dnes, moji milí
Loučím se s vámi naposled
Má duše se nespouštěj (Mešní zpěvy)
Madona (Hosana)
Maminko, proč odcházíte
Matce
Máti páně přesvatá
Matička kristova
Matičko Boží (Božanův kanc. 1719)
Matičko Boží, obětuj (B. Smetana)
Matičko Kristova (Kancionál)
Matka
Matko Páně (J. Konečný)
Matko, drahá matko, už nežiješ s námi
Mezi hvězdami (Hosana)
Modlitba (G. F. Handel)
Mrtví (J. Pavlica, slova J. Skácel)
Mše za zemřelé (J. Olejník)
Můj Králi
Můj Otec v nebi
Můj Pán Ježíš
Můj Pán všechny svolá
Nač slzy tekou
Nad horami slunce září
Nashledanou v onom lepším kraji
Naše duše je neklidná (B. Zavřel)
Nic ať tě nezmate (P. Eben, slova sv. Terezie)
Nikdo nám neřekne
Noční modlitba (B. Zavřel)
Nunc dimittis (Hosana)
Ó Beránku nevinný (B. Korejs)
Ó Jezu, hosti nebeský (Svatojanský kancionál)
Ó, Maria, beze hříchu počatá
Ó Matko Božská
Ó Matko Páně (J. Julínek)
Ó, přijď, Pane můj (zpěv z Taize)
Ó spasitelná hostie (B. Korejs)

Ó vznes se duše na perutích
Ó, beránku nevinný (B. Korejs)
Ó, matko Páně, matko rajských krás (Malý zpěvníček zapomenutých radostí)
Oči tvé sní již věčný sen
Odešla duše maminky
Odevzdání (B. Zavřel)
Odchází nám srdce matky
Ordinarium (K. Bříza)
Otevři, Pane
Pán je mezi námi
Pán je můj pastýř (J. Olejník)
Pane můj (K. Kristoferson)
Pavane (T. Arbeau)
Píseň na rozloučenou
Píseň poutníků
Počítej se mnou (B. Zavřel)
Pojď k spasiteli
Pojď, ó duše vyvolená (B. Korejs)
Pojďte všichni lidé (R. Kubelík)
Poledne
Poslední růže z opery Marta (F. Flotow)
Poslední sbohem
Poslední večeře (Hrubý)
Pouze ty (Hosana 2)
Prameni světla, Kriste
Prosba (B. Zavřel)
Při posledním dni a soudu (B. Korejs)
Přijď ke mně můj Ježíši
Rájem (Hosana)
Responsorium č. 1,2,3,4,5 (K. Bříza)
Rodné brázdy v šíř i v dál, nápěv Už mě koně vyvádějí
S pánem Bohem již jdou od vás
S pánem bohem, nashledanou
S pokorou Ti srdce dávám
Salve Mater, chorál
Sbohem buď můj milovaný kraji
Sbohem již vám dávám
Sbohem má radosti
Sbohem maminko milovaná

Sbor židů (G. Verdi)
Sečteny jsou dny života mého
Sladce dřímej v lůně země
Služebníku dobrý a věrný (B. Zavřel)
Smutná je chvíle loučení
Smutno, smutno
Smutný přišel vskutku čas
Soudce všeho světa
Soudce všeho světa, Bože (B. Korejs)
Svatí boží andělé (přátelé) (K. Bříza)
Svatohorský Zdrávas
Tady mě, můj Pane, máš (B. Zavřel)
Tam k výšinám
Tiše dřímej, sladce spi
Tváří v tvář smrti stojíce (B. Korejs)
Tvůj přítel Lazar (J. Olejník)
Ty Kondracký kostelíčku můj milý
Ty náš milý / Ta hrádecký kostelíčku /
Radošovský, již se s tebou loučím dnes
Ty naše zvony (A. Hrdina)
Ty štěpánove, město moje
Učiň mě, Pane, nástrojem (Kancionál)
Už jsem se s tebou rozloučil, vesničko
má/městečko mé v údolí
V Kristovu náruč (B.Zavřel, slova
J. Batelka)
V náruči Boží
V ruce Tvé, pane
V tvé srdce, Jezu
Varhanní preludia IV (P. Kolař
a L. Stichová)
Vážná je chvíle loučení
Vděčnost (B. Zavřel)

Vděčnost (Protože mě máš tak rád)
Věčné odpočinuté (J. Olejník)
Věřím, že můj vykupitel žije (K. Bříza)
Věřím, že můj Vykupitel žije (P. Josef
Olejník)
Věřím, že uvidím blaho od Hospodina
v zemi živých (J. Olejník)
Vítej nám, Hoste přemilý (A. Michna)
Všichni jsme děti Boží (Z. Pololáník)
Vzpomínky tiché
Z hlubokosti volajících (B. Korejs)
Za mě i za tebe (J. Baláž)
Za vše cos mi dala
Zapěj srdce zarmoucené
Zaplakaly oči (Malý zpěvníček
zapomenutých radostí)
Zasviť mi ty slunko zlaté (A. Jelen)
Zasviť mi, ty slunko zlaté
Zdráv buď, kriste, boží synu (J. Konečný)
Zdrávas Královno
Zdrávas Královno (J. Otčenášek)
Zdrávas Královno (pravděpodobně
Heřman z Reichenau)
Zdrávas Maria Panno (Božanův kanc.
1719)
Zhasl den, noc přišla tmavá
Zlaté srdce
Zpívejme píseň naděje (Kancionálu 926)
Zpívejme píseň naděje (Z. Pololáník)
Žalm 23 (Z. Pololáník)
Žalmy (B. Korejs)
Žalmy (J. Olejník)

37 BRUNSLA ZAVŘEL

PROSBA

(Věnováno p. Jindřichu Krájkovi k 50. narozeninám)

Relig. NAUČ MĚ POČÍTAT NÁŘEŽI, PA-NE, AT' JEDEN K NĚM DOŠEL SRO-CE.

ZPĚV.

KARH.

Fine

1. DEN ZA DEN S TUB VĚROU PŘIJÍMAT, KAM TY DÁŠ ZÁŘEŽ SE NĚM ZAROVNAT
2. BEZPEČÍ, JI - ŠTO TU V TEBĚ MÁM, KDO JE CI - TÍM NĚBY TOLIK SÁM.
3. POKLAD SVŮJ KEŽ V TEBĚ POZNÁVÁM, TVOU CESTOU JDU, SEBE SE KZMÁVÁM.

1. PROČ SE DÁT, PROČ PŘIDAT OČI VĚŘI V O. KŮMŮ VLASECH NA HEAVĚ.
2. O TO VÍ - SE POTOM ŠTĚSTÍ JSEM, RÁDOST MÁM A ČAS JI ZAVAT KSEM.
3. LÁSKU TVOU - KDO MOHL BY MI VZÍT! JÁ TEŽ NE - ČASÍ PRAŽNĚ RUCI MÍT.

ritard.

J. C.

B. Zavřel, Mělník 16. 10. 1949

Pange lingua

P. Jaroslav Konečný

Pan-ge lin-gua glo-ri-o - si Cor-poris my - ste - ri - um
 Tan-tum er-go sacra-men - tum Ve-ne-re - mur cer-nu - e:
 Ce - ni-to-ri ge-ni-to - que Lau-s et ju - bi - la - ti - o

Pan-ge lin-gua glo-ri-o - si Cor-poris my - ste - ri - um
 Tan-tum er-go sacra-men - tum Ve-ne-re - mur cer-nu - e:
 Ce - ni-to-ri ge-ni-to - que Lau-s et ju - bi - la - ti - o

Pan-ge lin-gua glo-ri-o - si Cor-poris my - ste - ri - um
 Tan-tum er-go sacra-men - tum Ve-ne-re - mur cer-nu - e:
 Ce - ni-to-ri ge-ni-to - que Lau-s et ju - bi - la - ti - o

Pan-ge lin-gua glo-ri-o - si Cor-poris my - ste - ri - um
 Tan-tum er-go sacra-men - tum Ve-ne-re - mur cer-nu - e:
 Ce - ni-to-ri ge-ni-to - que Lau-s et ju - bi - la - ti - o

San-gui-nis-que pre-ti - o - si Quem in mun - di pre - ti - um
 Et an - ti - quum do-cu-men - tum No - vo ce - dat ri - tu - i
 Sa-lus, ho-nor, vir-tus quo - que Sit et be - ne - di - cti - o

San-gui-nis-que pre-ti - o - si Quem in mun - di pre - ti - um
 Et an - ti - quum do-cu-men - tum No - vo ce - dat ri - tu - i
 Sa-lus, ho-nor, vir-tus quo - que Sit et be - ne - di - cti - o

San-gui-nis-que pre-ti - o - si Quem in mun - di pre - ti - um
 Et an - ti - quum do-cu-men - tum No - vo ce - dat ri - tu - i
 Sa-lus, ho-nor, vir-tus quo - que Sit et be - ne - di - cti - o

San-gui-nis-que pre-ti - o - si Quem in mun - di pre - ti - um
 Et an - ti - quum do-cu-men - tum No - vo ce - dat ri - tu - i
 Sa-lus, ho-nor, vir-tus quo - que Sit et be - ne - di - cti - o

Fru-tus ven-tris ge-ne-ro - si Rex ef-fu - dit gen - ti - um.
 Prae-stet fi - des sup-ple-men - tum Sen-su-um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com-par sit lau - da - ti - o.

Fru-tus ven-tris ge-ne-ro - si Rex ef-fu - dit gen - ti - um.
 Prae-stet fi - des sup-ple-men - tum Sen-su-um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com-par sit lau - da - ti - o.

Fru-tus ven-tris ge-ne-ro - si Rex ef-fu - dit gen - ti - um.
 Prae-stet fi - des sup-ple-men - tum Sen-su-um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com-par sit lau - da - ti - o.

Fru-tus ven-tris ge-ne-ro - si Rex ef-fu - dit gen - ti - um.
 Prae-stet fi - des sup-ple-men - tum Sen-su-um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com-par sit lau - da - ti - o.

Fru - tus ven - tris ge - ne ro - si Rex ef - fu - dit gen - ti - um.
 Prae - stet fi - des sup - ple - men - tum Sen - su - um de - fe - ctu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com - par sit lau - da - ti - o.

Fru - tus ven - tris ge - ne ro - si Rex ef - fu - dit gen - ti - um.
 Prae - stet fi - des sup - ple - men - tum Sen - su - um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com - par sit lau - da - ti - o.

Fru - tus ven - tris ge - ne ro - si Rex ef - fu - dit gen - ti - um.
 Prae - stet fi - des sup - ple - men - tum Sen - su - um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com - par sit lau - da - ti - o.

Fru - tus ven - tris ge - ne ro - si Rex ef - fu - dit gen - ti - um.
 Prae - stet fi - des sup - ple - men - tum Sen - su - um de - fec - tu - i.
 Pro - ce - den - ti ab u - tro - que Com - par sit lau - da - ti - o.

Anno Domini

11. 1. 1990

13. 1. 1992

27. 3. 2004

S. D. G.

příloha 8, Reprodukované skladby v nové obřadní síni na olšanském hřbitově

T.G.Albinoni

Adagio (housle a orchestr)

J.S.Bach

Toccat a fuga d moll BWV 565 (varhany)

Preludium a fuga c moll BWV 546 (varhany)

Preludium a fuga e moll BWV 548 (varhany)

Chorální preludium "V jednoho Boha věříme"
BWV 681 (varhany)

Preludium a fuga c moll BWV 549 (varhany)

Chorální preludium "Otče náš" BWV 683
(varhany)

Pastorale F dur BWV 590 (varhany)

Concerto G dur BWV 592 - 1. věta (varhany)
- II. věta (varhany)

Preludium G dur BWV 541 (varhany)

Chorální preludium BWV 734 (varhany)

Chorální preludium C dur BWV 659 (varhany)

Toccat C dur BWV 564 - toccata (varhany)
- adagio (varhany)

Air (housle a orchestr)

Air (housle a varhany)

Air (smuteční dechovka)

Air (violoncello a varhany)

L.v.Beethoven

Smyčcový kvartet F dur op.135 - lento

Marcia funebre - ze symfonie Eroica (orchestr)

Symfonie č.5 "Osudová" - I.věta (orchestr)

Pro Elišku (klavír)

Patetická sonáta c moll (klavír)

Měsíční sonáta cis moll (klavír)

Předehra Egmont (orchestr)

Symfonie č.7 A dur - poco sostenuto (orchestr)
- allegretto (orchestr)

Symfonie č. 8 F dur - tempo di menuetto
(orchestr)

Předehra Leonora III (orchestr)

J.Benda

Grave (housle a orchestr)

L.Bernstein

Maria (zpěv K.Gott, orchestr)

Á.Bilk (interpretace na klarinet s orchestrem)
Stranger on the shore (Cizinec na pobřeží)

La Paloma

Měsíční řeka (Mereer)

R.Binge

Alžbětínská serenáda (orchestr)

G.Bizet

L' Arlesienne - adagietto (orchestr)

- minuetto (flétna a klavír)

V.Blodek

Východ měsíce - z opery "V studni" (orchestr)

L.Boccherini

Menuet celebre (housle a orchestr)

A.Borodin

Smyčcový kvartet D dur op.2 - nocturno

M.Bottcher

Poklad na Stříbrném jezeře - ze stejnojmenného
filmu (orchestr)

J.Brahms

Houslový koncert D dur - allegro non troppo
- adagio

M.Bruch

Houslový koncert č.I g moll - předehra, allegro
moderato

- adagio

M.Bureš

Vyznání (trubka a orchestr)

Caccini

Ave Maria (zpěv latinsky A.Bocelli a orchestr)

H.Carmichael

Hvězdný prach (orchestr)

A.Celentano

Závidím (zpěv N.Urbánková a orchestr)

A. Corelli

Sarabande (violoncello a varhany)

P.I.Čajkovský

Klavírní koncert b moll č.I op.23 - I.věta allegro
non troppo

- 2.věta andantino semplice

Labutí jezero - I.obraz 2.dějství (orchestr)

Andante cantabile (housle a orchestr)

Symfonie č.4 f moll op.36 - andante (orchestr)

- andantino (orchestr)

Podzimní píseň op.37 (violoncello a varhany)

R.Drigo

Harlekýnovy miliony (klavír a orchestr)

J.L.Dusík

Sonáta c moll - allegro (harfa)

- andantino (harfa)

A.Dvořák

Smyčcový kvartet F dur op.96 - lento

Largo - ze symfonie č.9 "Novosvětská" (varhany)

Largo - ze symfonie č.9 "Novosvětská"
(orchestr)

Když mne stará matka (orchestr)

Když mne stará matka (violoncello a varhany)

Měsíčku na nebi hlubokém - z opery "Rusalka"
(zpěv G.Beňáčková)

Humoreska (housle a orchestr)

Nocturno op.40 (housle a orchestr)

Symfonie č.7 d moll:

Allegro maestoso (orchestr)

Poco adagio (orchestr)

Finale - allegro (orchestr)

Biblické písně (klavír, varhany, zpěv):

Oblak a mrákota je vůkol Něho

Skrýše má a pavéza má

Slyš, ó Bože, slyš modlitbu mou

Hospodin je můj pastýř

Bože! Bože! Píseň novou

Slyš, ó Bože, volání mé

Při řekách babylonských

Popatřiš na mne

Pozdvihuji očí svých

Zpívejte Hospodinu píseň novou

Requiem (zpěv latinsky M

Hajossiová, V. Soukupová, J. Kundlák, P. Mikuláš):

Requiem aeternam

Graduale

Dies irae

Tuba mirum

Quid sum miser

Recordare, Jesu pie

Confutatis maledictis

Lacrimosa

G.Fauré

Ave Maria (zpěv latinsky Z. Kloubová, varhany)

Zd.Fibich

Poem (orchestr)

Poem (smuteční dechovka)

C.Franck

Ave Maria (zpěv latinsky Z. Kloubová, varhany)

R.Friml

Indiánská píseň lásky (orchestr)

G.Gershwin

Rapsodie v modrém (orchestr)

A.Glenn

Cesta rájem (zpěv K.Gott)

E.Gold

Exodus (orchestr)

Ch.Gounod

Ave Maria (zpěv italsky Z. Kloubová, varhany)

Ave Maria (zpěv latinsky A. Bocelli, orchestr)

7104 Ave Maria (housle a varhany)

7503 Ave Maria (violoncello a varhany)

Ed.Grieg

Solvejžina píseň (orchestr)

F.X.Gruber

Tichá noc, svatá noc (zpěv česky S. Jeřábková,

varhany)

Tichá noc, svatá noc (zpěv anglicky A. Bocelli,

orchestr)

Tichá noc, svatá noc (housle a varhany)

G.F.Handel

Largo (housle a orchestr)

Largo (housle a klavír)

Largo (violoncello a varhany)

A.Hartauer

Na krásné Šumavě (zpěv S. Jeřábková, Z. Šulc,

varhany)

K.Hašler

Ta naše písnička česká (zpěv P. Heidinger,

dechovka)

Ta naše písnička česká (klavír)

Na Císařské louce stojí řada topolů (zpěv

V. Preiss, orchestr)

Měsíc se líbal něžně s Vltavou (zpěv V. Preiss,

orchestr)

Vltavo, Vltavo, voděnko hluboká (zpěv V. Preiss,

orchestr)

J.Haydn

Andante cantabile (housle a orchestr)

Houslový koncert C dur - allegro moderato

- adagio

- finale

Houslový koncert G dur - allegro moderato

- adagio

- allegro

Houslový koncert B dur - allegro con giusto

- adagio

- tempo di menuetto

T.Hořínek

Udělej mi křížek, maminko (zpěv skupina

Jeseteři)

Ch.Chaplin

Světla ramp (orchestr)

L.Cherubini

Ave Maria (zpěv latinsky Z. Kloubová, varhany)

F.Chopin

Klavírní koncert č. 2 f moll - larghetto

Nocturno Č. 2 Es dur (klavír)

Etuda č. 3 E dur (klavír)

Preludium č. 15 Des dur (klavír)

Scherzo č. 2 b moll (klavír)

Klavírní sonáta č. 2 b moll- "Smuteční"

Vyznání lásky (housle a klavír)

M.Jarre

Krásné je žít (orchestr)

A.Jelen

Zasviť mi ty slunko zlaté (zpěv S. Jeřábková,

varhany)

Zasviť mi ty slunko zlaté (lesní rohy)

KaceroVský

Už troubějí (zpěv S. Černá, J. Opl, dechovka)

F.Korda

Až ztichnou bílé skály (zpěv skupina Westmeni)

L.Kusik

Čas pro nás (trubka a orchestr)

J.Lennon

Yesterday (zpěv Beatles)

R.Leoncavallo

Ave Maria (zpěv latinsky Z. Kloubová, varhany)

P.Lincke

Byl jednou jeden král (klavír a orchestr)

F.Liszt

Orfeus - symfonická báseň (orchestr)

J.Malásek (klavírní interpretace)

Romantický klavír

Měsíční řeka / H.Mancini

Lásko / J.Wykrent

Balada pro Adélku / Senneville, Toussant

Oh, baby, baby / B.Ondráček

Pojď se mnou, lásko má / B.Ondráček

Valčík na rozloučenou / skotská lidová

Nostalgický klavír

Rozkoš lásky / J.P .Martini

Byl jednou jeden král / P.Lincke

Serenáda / E.Toselli

Harlekýnovy miliony / R.Drigo

Narcis / E.Nevin

Ta naše písnička česká / K.Hašler

Barcarolla / J.Offenbach

B.Marcello

Adagio (housle a orchestr)

J.P .Martini

Rozkoš lásky (klavír a orchestr)

P.Mascagni

Santa Maria (zpěv latinsky A.Bocelli)

Cavalleria rusticana - intermezzo (smuteční dechovka)

J.Massenet

Meditace z opery Thais (housle a klavír)

F.Mendelssohn - Bartholdy

Píseň beze slov (housle a orchestr)

Píseň beze slov (violoncello a varhany)

Houslový koncert e moll - allegro molto appassionato

- andante

Mereer

Měsíční řeka (klarinet a orchestr)

A.V.Michna

Chtíc aby spal (housle)

Žehnáni se světem (smuteční dechovka)

Andělské přátelství (smuteční dechovka)

E.Morricone

Harmonika - z filmu Tenkrát na Západě (orchestr)

Once upon a time in the West - Tenkrát na Západě (hoboj)

W.A.Mozart

Koncert Es dur pro lesní roh a orchestr - K.41 7 (andante)

- K.447 (romance)

- K.495 (romance)

Divertimento D dur KV 136-allegro (orchestr)

Divetrimto B dur - KV 137 - andante (orchestr)

Divertimento F dur - KV 138 - allegro (orchestr)

Ukolébavka: Hajej můj princi a spi (violoncello a varhany)

Malá noční hudba - allegro (orchestr)

- romance - andante (orchestr)

Koncert pro klarinet A dur - adagio

Koncert pro housle G dur - adagio

Ave Verum (housle a orchestr)

Ave Verum (zpěv latinsky A.Bocelli)

Ave Verum (smuteční dechovka)

Serenáda č.7 D dur "Haffnerova" - andante

(housle a orchestr)

- adagio (housle a orchestr)

Divertimento č.6 C dur - thema, andante (flétna a trubka)

- andante (flétna a trubka)

Largo (smuteční dechovka)

Requiem (zpěv latinsky Y.Kenny, J.Walker, W.Kendal, D.Wilson - Johnson)

Introitus

Kyrie

Dies irae

Rex tremendae

Lacrimosa

Hostias

Sanctus

Agnus Dei

Lux aeterna

O.Nedbal

Valse triste (orchestr)

J.Nedvěd

Kamarád (zpěv skupina Brontosauři)

E.Nevin

Narcis (klavír a orchestr)

Niedermeyer

Pieta Signore (zpěv italsky A.Bocelli)

J.Offenbach

Barcarolla (orchestr)

B.Ondráček

Oh baby, baby (klavír a orchestr)

Pojď se mnou, lásko má (klavír a orchestr)

B.Owens

Až přijde ten den (zpěv M.Tučný)

J.Pecelius

Lovecká (myslivecké Halali)

V.Popelka

Vyznání (housle a orchestr)

E.Prkno

Ascalona (zpěv skupina Rackové)

A.G.Rubinstein

Melodie op.3 (housle a orchestr)

Z.Rytíř

Tam u nebeských bran (zpěv M.Tučný)

C.Saint-Saens

Ave Maria (zpěv latinsky Z.Kloubová, varhany)

Labuť (orchestr)

Labuť (violoncello a varhany)

F.Schubert

Ave Maria (housle a klavír)

Ave Maria (zpěv německy Z.Kloubová, varhany)

Ave Maria (zpěv italsky A.Bocelli, orchestr)

Ave Maria (violoncello a varhany)

Mille cherubini in coro (zpěv italsky A.Bocelli)

Zastaveníčko (orchestr)

R.Schumann

Snění (klavír)

Snění (housle)

Snění (violoncello a varhany)

Večerní píseň (violoncello a varhany)

Adagio z koncertu a moll (violoncello a varhany)

J.Sibelius

Valse triste (orchestr)

V.Skoupý

Vlajka vzhůru letí (zpěv skupina Westmeni)

B.Smetana

Vltava (orchestr)

Z českých luhů a hájů (orchestr)

Vzpomínka op. 4 (violoncello a varhany)

Sonneville

Balada pro Adélku (klavír)

P.Spálený

Až mě andělé zavolají k sobě (zpěv P.Spálený)

J.Suk

Píseň lásky (orchestr)

Houslové sólo z pohádky "Radúz a Mahulena"

Školka

Cikán černý (zpěv B.Tůmová, J.Oplt, dechovka)

V pošumavském kraji (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

D.Tiomkin

Bud' pořád se mnou - z filmu V pravé poledne (orchestr)

E.Tosseli

Serenáda (orchestr)

J.Uhlíř

Holubí dům (zpěv J.Schelinger)

K.Vacek

Loučím se s vámi, moji věrní kamarádi (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc)

Nikdy se nevrátí pohádka mládí (dechovka - zpěv M.Svobodová P.Heidinger)

D.Vačkář

Vzpomínka na Zbiroh (housle a orchestr)

Vangelis

Dobytí ráje (orchestr)

Monastery of la Rabida (zpěv - krátce sbor)

West across the ocean (orchestr)

F.M.Veraccini

Largo (housle a orchestr)

G.Verdi

Nabucco - Sbor židovských otroků (zpěv italsky, sbor)

Ave Maria (zpěv italsky Z.Kloubová, varhany)

Ingemisco (zpěv latinsky A.Bocelli, orchestr)

L.Vinci

Sonáta č.I pro flétnu a klavír - adagio

- largo

A.Vivaldi

Čtvero ročních období - Jaro - largo (orchestr)

Čtvero ročních období - Podzim - adagio molto (orchestr)

Čtvero ročních období - Zima - largo (housle orchestr)

Voborský

Chaloupky pod horami (zpěv B.Tůmová, J. Oplt, dechovka)

R.Wagner

Siegfried - Idyla (orchestr)

A.L.Webber

Vzpomínka (housle a orchestr)

J.Wykrent

Lásko (klavír a orchestr)

Znamínko

Mámy, vy naše české mámy (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

J.L.Zvonař

Čechy krásné, Čechy mé (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Čechy krásné, Čechy mé (lesní rohy)

České národní a lidové písně

Zelení hájové (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Zahučaly hory (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Loučení, loučení (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Ó řebíčku zahradnický (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Ach synku, synku (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Lásko, Bože, lásko (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Rodné brázdy (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Už mi koně vyvádějí (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Byla noc krásná, májová (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Loučím se s vámi moji věrní kamarádi (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varh.)

Akáty bílé, žaluji vám (zpěv S. Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Pod tou naší starou lípou (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Tatíčku starý náš (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Do lesíčka na čekanou (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

U studánky seděla (zpěv S. Jeřábková, varhany)

Můj otec rybářem byl (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Hájku, háječku (varhany)

Koupím já si koně vraný (zpěv J.Zoch, dechovka)

Malý hošík černovlasý (zpěv B.Tůmová, J.Oplt, dechovka)

Chaloupky pod horami (zpěv B.Tůmová, J.Oplt, dechovka)

Už troubějí (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

Cikán černý (zpěv B.Tůmová, J.Oplt, dechovka)

Spadl lístek z javora (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

Široký, hluboký, ty vltavský tůně (zpěv

V.Příkazská, dechovka)

Jihočeské a šumavské písně

Vesničko má pod Šumavou (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Už se ten Tálínský rybník nahání (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Na krásné Šumavě vesnička je malá (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

V pošumavském kraji (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

Když jsem já šel tou Putimskou branou (zpěv J.Bárta, orchestr)

Široký, hluboký, ty vltavský tůně (zpěv V.Příkazská, orchestr)

Písničky o maminkách

Maminko, mámo, šel bych rád (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Nejsmutnější loučení je s mámou (zpěv S.Jeřábková, Z.Šulc, varhany)

Mámy, vy naše české mámy (zpěv S.Černá, J.Oplt, dechovka)

Udělej mi křížek, maminko (zpěv skupina Jeseteři)

Moravské písně

Moravo, Moravo, Moravěnko milá (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Morava krásná zem (zpěv, dechovka)

Rožnovské hodiny (trubka a orchestr)

Za tú horu, za vysokú (zpěv K.Nešporová, J.Černý, J.Beran, orchestr)

Teče voda, teče (zpěv V.Příkazská, orchestr)

Když sem šel z Hradišťa (zpěv J.Černý, orchestr)

Konopa, konopa (zpěv Z.Hovorková, B.Šebetovská, orchestr)

V širém poli studánečka (zpěv J.Severinová, orchestr)

Až pojedu orat (zpěv J.Černý, orchestr)

Polečko zorané (zpěv F.Fatěna, orchestr)

Zasvítil měsíc nad huménko (zpěv J.Severinová, orchestr)

Smutný večer (zpěv L.Kasková, M.Prajková, orchestr)

Bez tebjá, cérečko (zpěv J.Černý, orchestr)

Dybych já byl selským synkem (zpěv J.Černý, orchestr)

Seděl sokol na javori (zpěv J.Černý, orchestr)

Padá, padá rosenka (zpěv J.Černý, orchestr)

Od starej Břeclavi (zpěv J.Černý, orchestr)

Dobrou noc, má milá (zpěv J.Černý, orchestr)

Tramenské písně

Odešel kamarád (zpěv)

My pluli dál a dál (zpěv J.Zoch, dechovka)

Pampelišky / Děvče z Montany (zpěv J.Kníže, J.Veřtat)

Kamarád (zpěv skupina Brontosauři)

Montgomery - Jižní eskadrona (zpěv skupina Hluchá ucha)

Vlajka vzhůru letí (zpěv skupina Westmeni)

Bílé skály (zpěv skupina Westmeni)

Ascalona (zpěv skupina Rackové)

Různé

Závidím (zpěv N.Urbánková)

Blíž k Tobě, Bože můj (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Blíž k Tobě, Bože můj (smuteční dechovka)

Důvěřuj se v Pána (zpěv S.Jeřábková, varhany)

Vyzvánění zvonů

Aloha oe -tichomořská (orchestr)

Valčík na rozloučenou (orchestr)

Valčík na rozloučenou (klavír a orchestr)

Modrý sarafán - ruská lidová (orchestr)

Večerka (trubka a sbor)

La Paloma (klarinet a orchestr)

Stavěli tesaři zedníkům lešení (dechovka)

Cestička k Mayerovce - hornická (dechovka)

Harmonika -z filmu Tenkrát na Západě (orchestr)

Poslední růže - irská lidová (trubka a orchestr)

Slyšíš jak zvoní (zpěv J.Ducháčková, dechovka)

Hörst du die Glocken (zpěv německy

J.Ducháčková, dechovka)

Maria (zpěv K.Gott, orchestr)

Cesta rájem (zpěv K.Gott, orchestr)

Loučení s domovem (smuteční dechovka)

Úkol dokonán (smuteční dechovka)

Myslivecké halali

Tenkrát na Západě (orchestr)

Hajej můj princí a spi (violoncello a varhany)

Kde domov můj - hymna ČR (orchestr)

(Zdroj: *Pohřební služba HELFI*)

